

GLASNIK ZEMALJSKOG MUZEJA u BOSNI I HERCEGOVINI.	ГЛАСНИК ЗЕМАЉСКОГ МУЗЕЈА у БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.
--	---

Flora Bosne, Hercegovine i Novopazarskog Sandžaka.

II. (6.) dio. Nastavak¹⁾.

Piše

Dr. Günther vitez Beck pl. Mannagetta i Lerchenau,

redov. profesor botanike, ravnatelj botaničkog vrta i predstojnik botaničkog zavoda c. kr. njemačkog sveučilišta u Pragu.

16. Clematis.

[L., Spec. pl., 543 (1753) i Gen., ed. VI. 280, br. 696 bez *Atragene* pravije DC., Syst., I, 131 (1818); Benth. Hook., Gen., I, 3; Prantl u Engl., JSB., IX, 249 i u NPfF., III 2, 62. — *Atragene* L., Spec. pl., 542 (1753). — Isporedi O. Kuntze, Mon. d. Gatt. *Clematis* u Verh. bot. Ver. Brandenb., XXVI (1885), 83.] — »Bijela trta, pavetina, granača«.

Sekt. 1.: *Flammula*.

[DC., Syst., I, 133 (1818).]

1. *Clematis vitalba* [L., Spec. pl., 544 (1753).] — U živicama, ispod šikare na kamenitim, šikarom obraslim mjestima, također u lugu čak u predalpinsku regiju (1500 m).

Bosna: Svuda često i rašireno (B., Fo.), tako u sjevernoj Bosni: kod Novog, na Gomili velikoj (B.); u istočnoj Bosni: između Brčkog i Ratkovića (B.), kod Dönje Tuzle (M.), između D. Tuzle i Breške (B.), kod Zvornika (J.), Dobruna (M. u litt.); u zapadnoj Bosni: na Krninu (B.), kod Livna, Glamoča (Pr.), na Dinari (Ja.-Wa.); u srednjoj Bosni: kod Banje Luke (H.), Varcar-Vakufa, Plive, Vranduka (*Bl.), Travnika (Fr. Br.), Fojnice! (Mu.), D. Vakufa (Sta.), Kupreša, Bugojna, Šuice (Pr.), Prozora, na Raduši (Sta.) i na Stožer pl. (B.), kod Vareša (Pr.). U južnoj Bosni raširena, tako kod Tarčina (Pr.), oko Sarajeva (H.), u guduri Rakitnice kod Rogatice (F.), oko Višegrada (B.), u dolu Rijeke kod Čelebića (B.), u dolu Sutjeske (Pr.) i na drugim mjestima. — **Hercegovina:** Prema sedlu Ivana (Laus), u dolini Idbara (B.), na Glogovom (V.), na Glogošnici (B.), u guduri Neretve (Laus), kod Vojna (B.), oko Mostara (Pi.), na Humu kod Mostara (B.), južno od Mostara (Mu.), kod Nevesinja (V.), između Dračeva i Metkovića (B.), kod Trebinja (*P.), na Crvanju i Bjelašici-pl. (Mu.), kod Jasena (Lerch u Herb. Boll. po M. u litt.). — **U novopazarskom sandžaku:** Kod Prijepolja (P. Zahlbr.); u dolini Lima između Prijepolja i Bistrice (*B.). — Cvate od juna do augusta. — »Bijela trta, pavetina«.

Opažene su forme:

1. *normalis* [Kuntze, Mon. Clem., n. n. mj., 101 (1885); *typica* Beck, Fl. Nied.-Öst., 411 (1890); ? *integerrima* Schur u Abh. naturw. Ver. Brünn XV/2 (1877), 7; ? *integrata* DC., Syst., I, 139 (1818) »segmentis paucissimis«, valjda brižna forma]. Često. — 2. *subdentata*. — [? *odontophylla* Freyn u ABZ (1896), 58]. Foliola ovalia, lobis vel dentibus paucis (1—3) dentata, saepe tridentata. — **Bosna:** Kod Kovačića blizu Sarajeva (F.). — **Hercegovina:** Na Humu kod Mostara (*B.). — 3. *syriaca* [Boiss., Fl. Orient., I, 4 (1867); *taurica* Kuntze, Mon. Clem., n. n. mj., 100 (1885); *crenata* (Jord.)? u Ber. bayr. bot. Ges. IV (1896), 5; *grosseserrata* Strobl u Verh. zool.-bot. Ges.

¹⁾ Isporedi Glasnik, XXI. (1909.), str. 135—166.

(1903), 436. — *C. taurica* Bess. u Herb. Zeyher po Ledeb., Fl. Ross., I, 3 i Nym., Consp. fl. Europ., I (1878). — *C. crenata* Jord. u Billot, Annot. fl. Fr. All., 12 u Diagn., 21]. — **Bosna:** Kod Fojnice (Schwarz u Herb. Beck), na Trebeviću (M. u litt.). — **Hercegovina:** U kamenitim mjestima na Neretvi kod Grabovice-Drežnice (*M.), kod Trebinja (Matulić po M. u litt.).

2. *Clematis recta* [L., Spec. pl., 544 (1753). — *C. erecta* L., Syst., ed. XII (1767), 377 = All., Fl. Pedem., I, 296 (1785)]. — Na kamenitim, šikarastim mjestima, ispod šikare, u svjetlim šumama do u predalpinsku regiju (1200 m). Cvate od juna do augusta.

Bosna: Po Fo.-u raširena. Između Novog i Otoke (B.); oko Bihaća u dolini Dobrnice i Debeljače (B.), kod Ripča (Boll.); kod Banje Luke (H.), oko Sijekovca (B.), kod Bosanskog Broda (V.); oko Travnika (*S.), Fojnice (Mu.), na Plaženici (Ha.-Fa.), oko Preodca, Glamoča (Pr.), kod Marice Košare (Ja. Wa.), oko Vareša (Pr.). U južnoj Bosni nije rijetka (B.), tako oko Sarajeva! (Bl.), Tarčina (Bl.), u dolini Željeznice (Pr.), kod Viteza (F.), u rogatičkom kotaru (F.), kod Kalinovika, u dolini Sutjeske (Pr.), kod Foče (F.), u guduri Prače (M. u litt.), oko Mioča na Limu (M.). — **Hercegovina:** Oko Podorošca i Konjica (M. u litt.); kod stanice Drežnice (Lindb.), oko Mostara (B.), kod Nevesinja ispod Veleža kod jezera (Raap-Callier, Exsicc., br. 277!); na planini Čabulji, na potoku Ledenici (Ha.), u guduri Rakitnice (M.), u Bjeloj gori: Skočigrm kod Vučijaka (*P.), oko Gacka (Mu.).

Forma *parviflora* »folia paribus 4 composita. Petala parvula, vix 1 cm longa.« — **Bosna:** Ispod šikare u dolini Dobrnice blizu Sokolca kod Bihaća. — Cvate u junu (*B.).

3. *Clematis flammula* [L., Spec. pl., 544 (1753); DC., Syst., I, 134]. — Uz živice i medašne grede, pod grmljem u području mediterane flore do 500 m, nadalje na morskoj obali, na dinama, kamenitim mjestima. — Cvate u junu, julu.

Bosna: Oko Bihaća (*Boll. po M. u litt.). — **Hercegovina:** Ispod Jablanice (Bl.), na Porim pl. (Bl.), oko Vojna (M.); svuda oko Mostara! (Str.), tako na Stôcu (Callier), oko Bjelopolja (V.), Radopolja (Baenitz!), Glavice (Ziedb.); na Mostarskom blatu (B.), oko Bune, Žitomislja (Mu.); između Pileta i Stôca, na Osanici glavici (B.), kod Trebinja (*P.), Vitine (F. po M. u litt.), Pridvorca (P.), Gomiljana (V.), Kruževica, Gluhe smokve (V.); između Dračeva i Metkovića (B.); u Sutorini (Čurčić po M. u litt.).

Slijedeće varijetete bile su opažene:

α *vulgaris* [DC., l. c., 134; Reich., Ic. fl. Germ., IV, 19, t. LXIII β]. — Rašireno.

β *rotundifolia* [DC., l. c., 134 = Reich., l. c., 19, t. LXII, f. 4666. — var. *latifolia* Koch, Syn. fl. Germ., ed. II, 2 (1843). — *C. fragrans* Ten., Fl. Neap. prodr., 32 et Fl. Neap., I, t. 48].

Hercegovina: Oko Gnojnice, Blagaja, Mostara, Vrela Bune, na Busak pl., oko Čapljine, Stôca, Ljubinja, Trebinja, Gorice na brdu Panik, oko Bileća, Drijena, Carine (*Fo.). — Može biti zamijenjena sa α.

γ *caespitosa* [Reich., Fl. Germ., 735 i Icon, l. c., 19, t. LXIII γ. — *C. caespitosa* Scop., Fl. Carn., ed. II, I, 389 (1772)].

Hercegovina: Kod Mostara (*B.).

δ *maritima* [DC., l. c., 134 = Koch, Syn. fl. Germ., 2 (1837); ed. II, 2; Reich., l. c., t. LXIII δ. — *C. maritima* L., Spec. pl., ed. II, 767 (1762)?; Lam., Dict., II, 42].

Hercegovina: Oko Mostara (Fo.), također na Humu već ne posve tipičko (B.), kod Trebinja (*P.).

4. *Clematis viticella* [L., Spec. pl., 543 (1753); DC., Syst., I, 160]. — Uz živice i medašne grede, pod grmljem na kamenitim mjestima, ponajviše u području mediteranske regije do 300 m. Cvate od maja do jula.

Bosna: Na Uni između Novog i Otoke (F.); na Tihotini (Boll.); kod Čelebića na Livanjskom polju (Br.), kod Podgradine (Pr.), kod Livna (Seunik!), na Buškom blatu (Ha.); kod Vira u kotaru Županjac (Br. po M. u litt.). — **Hercegovina:** Svuda u dolini Neretve (B.); kod Jablanice (Bl.), na Porim pl. (Bl.), često oko Mostara!! (Str.), tako na Humu (B.), na Glavici (Lindb.), na Podveležu (B.), na Mostarskom polju (B.), na Vardi (B.) i Mostarskom blatu (B.), na Buni!! (Mu.), između Blagaja i Kokorine (B.), oko Nevesinja (V.), kod Žitoinišća (Mu.), Dračeva (Santarius po M. u litt.), Čapljine (M.), na Hutovom blatu (Santarius), između Dračeva i Metkovića (B.), kod Ljubuškog, Vitine, Humca, Klobuka, Sovića (F.); na glavici Ošanići kod Stôca (B.), kod Dobromana i Tulja u Popovom polju (V.); kod Trebinja (*P.), Trebesinskog hana (V.) između Drijena i Trebinjičkog mosta (B.), u Bjeloj gori (Haw.) i u Sutorini (Pr.).

Opazena je bila f. *normalis* [Kuntze u Verh. bot. Ver. Brandenb., XXVI (1885), 136] i to forma *leiostylis* [Kuntze, n. n. mj.]. **Bosna:** Kod Livna (Seunik!) i forma *pilostylis* [Kuntze, l. c., 136]. — **Hercegovina:** Kod Mostara (*B.). Mijenja se također na dalje u veličini cvijeta (jedva 2–2.5 cm) i u obliku i razdiobi lišćica. — »Skrobut«.

5. *Clematis integrifolia* [L., Spec. pl., 544 (1753)]. — Po vlažnim livadama, šumskim u ravnici se nalazećim livadama do predalpinske regije, rijetko. Cvate od juna do septembra.

Bosna: Na Uni kod Bihaća (F.), na grbini Ilica (Ja. Watzl.), oko Bosanskog Broda (*V.). — **Hercegovina:** Na desnoj obali Neretve kod Mostara (*Str.). Valjda pogriješno!

Sekt. 2.: *Atragene*.

[DC., Syst. nat., I, 165 (1818). — *Atragene* L., Spec. pl., 542 (1753) i Gen. ed. VI, 280, br. 695.] — »Granača«.

6. *Clematis alpina* [Mill., Gard. dict., ed. VIII, br. 9 (1768); DC., Syst. nat., I, 165. — *Atragene alpina* L., Spec. pl., 542 (1753)]. — Na stijenama, po grmljem zaraslim mjestima na višim predalpama, rijetko i mora se tek ovjerovati. Cvate od juna do augusta.

Bosna: (*A. K.) gdje? Na stijenama Gredovitog vrha u Grmeč pl. (Boller); mora se tek ustanoviti; nalazi se ali u susjednoj Hrvatskoj n. pr. na Kleku! — **Hercegovina:** Uz živice i medašne grede i u šibu kod kolodvora u Mostaru (Fo.). Sigurno zamijenjeno sa *C. flammula* L., kako je već Murbeck (Beitr. zur Fl. Südbosn., 176) naveo.

17. *Ranunculus*.

[L., Spec. pl., 548 (1753) i Gen. pl., ed. VI, 281, br. 699 p. p.; DC., Syst. nat., I, 231 (1818); Benth. Hook., Gen., I, 5 (1867); Prantl u Engl., JSB., IX, 263 i NPfF., III 2, 64 (sa *Ceratocephala*) — Važne radnje: DC., I. c.; Schlechtend., Anim. bot. u Ranunc. Candollii (Berlin 1819–1820); Kickx, Les Ranonc. du littoral belg. u Bull. soc. bot. Belg., IV (1865), 205, 222; Jordan, Observ., VI (1847); Freyn, Zur Kenntnis der Gattung *Ranunculus* I u Flora (1880), 179; II u BCB. VI (1881) Beilage; III Hybride u BCB. XLI (1890), 1; dalje u Zeitschr. Ferdin. Innsbruck (1893), 263 i u Kern., Schedae ad fl. exs. austro-hung. I (1881) i V (1888). Daljni navodi kod sekcija.] — »Zabnjak, Ledinjak«.

Sekt. 1.: *Batrachium*.

[DC., Syst., I, 237 (1818). — *Batrachium* Gray, Brit. pl. II, 720 (1821); Berchth. Presl, Rostlinař, 49 (1823); Dum., Fl. Belg., 127 (1827); F. Schultz Arch. pl. Franc. All., 70. — Sekt. *Marsypadenium* a. *Batrachium* Prantl u NPfF., III 2, 64. — Važna lit. Godron, Essai sur les Ranonc. u Mem. soc. sc. Nancy (1839), 8; Rossmann, Beitr. zur Kenntnis der Wasserhahnenfüße (Giessen, 1854); Du Mortier, Monogr. du genre *Batrachium* u Bull. soc. bot. Belg., II (1863), 207; Janka u Öst.-bot. Zeit. (1863), 399; Hiern W. P., Forms and distrib. of the *Batrachium* u Journ. of bot., IX (1871), 43; Behrens, Über den Einfluß der Bewegung und anderer physik. Verh. des Wassers auf die Formen der Wasserpflanzen u Jahresb. natur. Ges. Elberfeld (1880); Williams, über *R. aquatilis* γ u Journ. of bot., XLVI (1908), 11.]

Plantae aquaticae submersae, radicibus fibrosis, floribus emergentibus. Folia submersa capillariter fissa; natantia saepe adsunt varie formata. Inflorescentia non separata, sympodialis, caulis continuationem formans. Flores foliis oppositi, singuli. Sepala et petala plurimum quina. Petala alba; nectarium bursiculiforme. Noces circum subcarinatae, in lateribus convexae, transverse nervosae et furatae.

- ?1. *Ranunculus hederaceus* [L., Spec. pl. (1753); DC., Syst., I, 233; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. II, fig. 4573. — *Batrachium hederaceum* S. F. Gray, Nat. arr. brit. pl., II, 721].

Bosna: U Uni kod Golubića (Boll.). Valjda je krivo mnijenje, da se ova sjeverna biljka ovdje nalazi.

2. *Ranunculus aquatilis* [L., Spec. pl., 566 α (1753); DC., Syst., I, 234. — *R. diversifolius* Gilib., Fl. Lith., V. 262 (1782). — *R. heterophyllus* Jundz., Fl. Lith., 170. — *R. peltatus* Schrank, Bayr. Fl., II (1789), 103. — *Batrachium aquatile* Dum., Fl. Belg., 127 (1827); Wimm., Fl. Schles., 8 (1841)]. — U vodama stajaćicama, vrelima, potocima, po nizinama i u brdima. Cvate u junu i julu.

Bosna: U dolini Spreče prema Turiji (*S.); Bara kod Bratunca (Jur.); kod Preodca, Glamoča; Sturbi kod Livna, Kupreš (Pr.), Jaice (Fo.); oko Travnika (*S.), Vareša (Pr.); kod Tarčina (Pr.), Ilidže (Zoch., Fo.), u Jezeru Zelengore (Pr.), kod Mješajaca (Pr.). — **Hercegovina:** Po *AK. (gdje?).

Po svoj prilici nije kod ponajvećih navoda (sigurno za Ilidžu) poprimljena tipička *R. aquatilis* L. z. već *R. aquatilis* L. α - δ Spec. pl., 556 = *R. aquatilis* autorum, koji sadržava u sebi sve vrste sekcije *Batrachium* izuzamši *R. hederaceus* L. [Ispor. Beck, Fl. Süd-bosn. u ANH., VI (1891), 339].

3. *Ranunculus Petiveri* [Koch, Syn. fl. Germ., ed. II, 13 (1843); Freyn u Hal. Braun, Nachtr. Fl. Nied.-Öst., 149. — *Batrachium Petiveri* F. Schultz, Arch. fl. Fr. All., I (1844), 71; Van den Bosch, Fl. Bat. prodr., 7. — *R. carinatus* Freyn u Kern., Fl. exs. austro-hung., br. 96. — *Batrachium carinatum* Schur, Phytogr. Mitt. u Verh. naturf. Ver. Brünn, XV 2 28 (1877)].

Bosna: U Sutjesci i kod Tjentišta (*Pr.)? Navod, da se nalazi u Željeznici (B.), odnosi se na *R. paucistamineus* β .

4. *Ranunculus paucistamineus* [Tausch u Flora XVII (1834), 525; Koch, Syn. fl. Germ., ed. II, 433; Freyn u Kerner, Fl. exs. austro-hung., br. 95, 1705 i u Halácsy Braun, Nachtr. zur Flora von Nied.-Österr., 149; Beck, Fl. Nied.-Öst., 415. Sravnj Freyn u Bot. Zentralblatt (1881) Beil. br. 26 = *Batrachium paucistamineum* F. Schultz, Arch. fl. Fr. All. (1884), 71 = Schur u ÖBZ. (1868), 214. — *R. trichophyllus* Chaix (1785) fide Godr. u Gren. Godr., Fl. France, I, 23. — *R. divaricatus* Schrank, Bayr. Fl., II, 104 (1789)? Valjda oblik *B. aquatilis* bez plivaćeg lišća; po Williams-u u Journ. of bot. XLVI (1908), 11 najstarije ime, po mome mnijenju dvojbeno. — *R. capillaceus* Thuill., Fl. env. Paris, ed. II., 278 (1799), valjda blizu starije, ali ne sigurno, dakle dvojbeno ime; Hoffm., Deutschl. Fl., 278; Pers., Syn. plant., II, 105 = *R. pantothrix* α *capillaceus* DC., Syst., I, 135 = *R. aquatilis* v. *capillaceus* Wallr., Sched., 282 (1822) = Coss. Germ., Fl. env. Par., 10 (1845) i Ill. fl. Par., t. II., f. 4; v. *trichophyllus* Coss. Germ., Fl. env. Par., ed. II, 13. — *R. flaccidus* Pers. u Usteri, Ann. XIV, 38 po Hegi, Ill. Fl. Mitt. Eur., III, 582]. — Folia submersa longius petiolata, superiora (flores fulcrantia) brevius petiolata vel sessilia. Divisio prima segmenti medii profundior quam divisiones segmentorum lateralium. Pedicelli fructiferi saepe bis folia superantes. Flores 8—15 mm lati. Torus hemisphaericus vel breviter conico-cylindraceus, copiose pilosus. Noces c. 1.5 mm longae. — U grabama livada, tihim vodama i u potocima sve do viših brdovitih regija. — Cvate od konca maja do jula, augusta.

Razmijenjuje se:

- α *typicus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 415. — *R. aquatilis* ϵ *pantothrix* Koch u Sturm, Deutschl. Fl. Fasc. 67; β *homophyllus* Neill., Fl. Wien, 460 (1846) i Fl. Nied.-Öst., 682 ponajviše; v. *paucistamineus* Čel., Prodr. Fl. Böhm., 411]. — Zališće dlakavo. Lišće i stabla dlakovita ili gola.

Bosna: Široko vrelo kod Preodca (Ha.-Fa.), u Sani između Novog i Blagaja i kod Ključa (B.), u Plivi kod Jajca (B.); kod Travnika (*Br.); kod Pazarića, Butmira, Ilidže osobito u Željeznici (M.I., B.), kod Trnova (B.). — **Hercegovina:** Kod Mostara (Pi.I.), u Buni kod ušća u Neretvu (Mu.), u Mostarskom blatu (Ja. po Fri.), oko Rakitna (Begović po V.), ovdje također prijelazne forme do β , u Trebinjčici kod Trebinja (*P.), Agićmosta (B.).

Opazila se također f. *terrestris* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 415 (1890)].

Da li ovamo spada *R. caespitosus* Thuill., Fl. des env. Paris, 2. edit. (1799) 279 = *R. capillaceus* Thuill., ibid., 278; v. *caespitosus* Pers., Syn. pl., II, 105 (1807) = *Batrachium caespitosum* Schultz, Archiv., I (1844), 71 i *R. minutus* Döll, Rhein. Fl., 550 (1843), ne mogu razbistriti.

- β *subglaber* [Freyn kod Hervier, Rech. sur fl. de la Loire, 5 (1885) i u Kern., Fl. exs. austro-hung., br. 1705 (1888); v. *trichophyllus* Beck, Fl. Nied.-Öst., 415. — *R. trichophyllus* Chaix u Vill., Hist. pl. Dauph., I, 335 (1785) bez opisa; je najstarije ali tek kasnije razbistreno ime bez opisa = *R. aquatilis* Vill., n. n. mj., III, 753 po citatu Haller, Hist., br. 1162. Ispor. Freyn u Bot. Zentralbl., VI (1881) Beilage br. 26, 1 (opaska). — *R. Drouetii* F. Schultz Arch. fl. Fr. All., 10 (1842) i kod Gren. Godr., Fl. franc., I 24 (1848). — *Batrachium trichophyllum* Van den Bossch, Prodr. fl. Bat., 5]. — Zališće i lišće golo.

Bosna: (*A.K.) gdje? Kod Broda (Fo.); oko Banje Luke (H.), kod Krupe na Uni (Fo.), u Plivi kod Jajca (B.), oko Travnika (Fr. Br.); u Željeznici (B., Plant. Bosn. exs. br. 53 djelomično prijelazne forme do α kao *R. carinatus* Schur izdano) i u Bosni kod Vrela Bosne (G.K.), kod Trnova (B.). — **Hercegovina:** (*A.K.); gdje?

U jednom obliku (*R. trichophyllus* β *terrestris* Godr. u Gren. Godr. Fl. France, I 24), koji se ne nalazi u zemlji i koji ima šire i skraćene okrajke lišća kao i manje cvijeće. — **Bosna:** U Željeznici u Sarajevskom polju (B.).

Budi mi dozvoljeno, da ovdje opišem novu vrst, koju sam našao u Dalmaciji i koja će se može biti naći u susjednoj Hercegovini.

Ranunculus brattius n. sp. (*Batrachium brattium*). Caulis paulo ramosus, ramis elongatis paucis. Folia omnia submersa, extra aquam squarrosa, inferiora non vel brevissime petiolata, superiora sessilia, ad septiens partita, laciniis filiformibus, subrigidis parce pilosis vel subglabris; segmentum medium lateralibus multo minus, deflexum, eiusdem divisio prima multo profundius sita quam divisiones lateralium. Pedicelli breves, subcrassi, fructiferi arcuato-deflexi, 0.7—1.5 cm longi, folio semper saepe subduplo breviores; (steriles modo longiores sed semper foliis breviores). Torus semiglobosus, parce pilosus. Petala obovata, alba ad unguem lutea, 4 mm longa. Stamina capitulum germinum paulo superantia. Noces paucae, ovoideo-globosae, ad apicem paulo carinatae, transversim reticulatae, glabrae, c. 2 mm longae et 1.5 mm latae.

Dalmatia: ins. Brattia (Brač) in stagnis ad cisternas supra Neresi ineunte Junio 1895 c. Beck.

Spada u sekciju *R. paucistamineus* pa pada u oči uslijed navedenih oznaka.

5. *Ranunculus fluitans* [Lam., Fl. franc., III, 184 (1778); Reich., Ic. fl. Germ., III, t. II, f. 4577. Ispor. Freyn u BCB. (1881), Beil. br. 26, 20. — *R. aquatilis* δ L., Spec. pl., 556. — *R. fluviatilis* Web. u Wigg., Prim. fl. Hols., 42 (1780). — *R. peucedanifolius* All., Fl. Pedem., II, 53 (1785). — *R. peucedanoides* Desf., Fl. Atl., I, 444 (1798). — *R. pantothrix* γ *peucedanifolius* DC., Syst., I, 236 (1818). — *Batrachium* ?*fluviatile* Berchth. Presl, Rostlinař, 49 (1823). — *B. peucedanifolium* Dum., Fl. belg., 127 (1827). — *B. fluitans* Wimm., Fl. Schles., 9 (1841); Fries, Summ. veg. Scand., I, 26 (1846)]. — U sporim vodama i u tekućim vodama. Cvate od juna do septembra.

Bosna: Navodno u Šujici kod Šujice i u Sutjesci između Priboja i Tjentišta (*Pr.).

6. *Ranunculus circinnatus* Sibth., Fl. oxon., 175 (1794); Reich., Ic. fl. Germ., III, t. III, fig. 4575. — *R. divaricatus* aut. Germ. ne Schrank, Bayer. Fl., II, 104 (1789); sravnj Freyn u BCB. (1881), Beil. br. 26, 17. — *R. foeniculaceus* Gilib., Fl. Lith., V, 261 (1782) fide Rouy Fouc., Fl. Franc., I, 70. — *Batrachium divaricatum* Wimm., Fl. Schles., 10 (1841). — *B. circinnatum* Spach, Hist. veg. Phan., VII (1839), 201; Fries, Mant. III (1842), 52. — *R. rigidus* Pers. u Usteri, N. Annal., VIII, 39; Hoffm., Deutschl. Fl., I, 257 (1800). — *R. stagnatilis* Wallr., Sched., 285 (1822)]. — U sporim vodama. — Cvate od maja do jeseni.

Bosna: (*AK.) gdje? — **Hercegovina:** U čatrnjama kod Begova korita blizu Medova dola ispod Jastrebece (*P.).

Sekt. 2.: *Ficaria*.

[Boiss., Fl. Orient., I, 20 (1867). — *Scotanum* Adans., Fam., II, 459 (1763). — *Ficaria* Adans., Fam., II, 509 (1763); DC., Syst., I, 304; Endl., Gen., 847. — Ispor. Peterm., Fl. Deutschl., 8.]

Plantae terrestres, radicibus p. p. tuberosis, foliis cordato-reniformibus, simplicibus. Flores singuli in apice caulium, folio normali suffulti. Sepala 3—5. Petala 8—12 angusta, eorum nectarium lobo tectum. Noces subglobosae, non circum carinatae. Embryo cotyledone unico instructus.

7. *Ranunculus ficaria* [L., Spec., 550 (1753). — *F. verna* Huds., Fl. Angl., 214 (1762). — *F. polypetala* Gilib., Fl. Lith., IV, 259 (1782). — *F. ranunculoides* Roth, Tent. fl. Germ., I, 241 (1788); Moench, Meth., 215 (1794); DC., Syst.,

I. 304; Reich., Ic. fl. Germ., III, fig. 4572 v. *divergens* F. Schultz, Arch. de flore, II, 122 (1855). — Ispor. F. Schultz, l. c.; Schur u Verh. naturf. Ver. Brünn XV 2 (1877), 29; Fritsch u Abh. zool.-bot. Ges. (1894), 26]. — U lugovima, gajevima, usred drveća pred šumama, pred grmljem rasprostranjeno ili malo opaženo, može biti i zamijenjeno sa slijedećom vrsti. Cvate u martu i aprilu.

Bosna: Kod Banje Luke (H.), između Zelenike i Sijekovca (*S.); na Malovanu, Troglavu (Pr.); oko Travnika (Fr. Br.), kod Gučje gore (Franjić!), između Hana Mravića i Foče (*S.), kod Topčica (*S.), oko Sarajeva (H.), kod Prokosa (Schwarz!), oko Vareša (Pr.). — **Hercegovina:** Oko Mostara (Str.); na obroncima Veleža (B.), kod Stoca, Gradca, Neuma, na Maloj Ljubuši pl. (F.), između Trebinja i Bileća (*P.).

8. *Ranunculus calthaeifolius* [Bluff, Nees, Schauer, Comp. fl. Germ., ed. II, 1 2, 295 (1837) ne Jord., Gren. — *R. ficariaefolius* Beck, Fl. Nied.-Öst., 416 (1890). — *Ficaria calthaeifolia* Reich., Fl. Germ., 718 (1832); Freyn, Fl. Südr. u Abh. zool.-bot. Ges., (1877), 268; Reich., Ic. fl. Germ., III, Fig. 4571; Fritsch u Abh. zool. bot. Ges. (1894), 118. — *Ficaria verna* β *incumbens* F. Schultz, Arch. de fl., II, 122 (1855); Subsp. *calthaeifolia* Velen., Fl. Bulg., 5 (1891). — *F. nudicaulis* Kern. u Öst. bot. Zeitschr., XIII, 188 (1863) i (1867) 219. — *F. pumila* Velen. u Sitzungsber. böhm. Ges. der Wiss. (1887), 438 po Fritschu]. Na travnatim, zemljanim, suhim, kamenitim mjestima, na sunčanim brežuljcima, ispod grmlja do u predalpe cvate u aprilu i maju.

Bosna: Oko Travnika (*Wiesb.), kod Fojnice (Schwarz!) ne tipično. — **Hercegovina:** Kod Borka (Seunikt!), kod oružničke postaje Rujište (Ja.), kod Hutova (M.), Nevesinja (Ja.), na Gljivi kod Trebinja (*P.) valjda još dalje rasprostranjen.

9. *Ranunculus ficariaefolius* [F. Schultz, Arch. de Flore, 123 (1855). — *R. calthaeifolius* Jord., Observ., VI, 2 (1847); Boiss., Fl. Orient., I, 24 ne Bluff. — *R. ficaria* v. *calthaeifolius* Guss., Prodr. fl. Sic., II, 45 po F. Schultzu. — *Ficaria grandiflora* Robert, Pl. phan. env. Toulon, 57 i 112 (1838) po Gren. Godr., Fl. franc., I, 39; F. Schultz, Arch. de flor., II, 123 (1855); Freyn u Willk. Lange, Prodr. fl. Hisp., III, 943 = *R. ficaria* v. *grandiflorus* F. Schultz, l. c. — *F. calthaeifolia* Gren. Godr., l. c., I, 39 (1848) ne Reich. *F. Roberti* F. Schultz, Arch. de fl. 346 (1866)]. U njivama, vinogradima, na vlažnim i zaplavljenim mjestima u području sredozemne flore. Cvate u aprilu i maju.

Bosna: (*AK.) gdje? — **Hercegovina:** (*AK.) gdje?

Ova biljka bila je valjda zamijenjena sa prijašnjom vrsti.

Sekt. 3.: *Bigenium*.

Plantae terrestres vel paludosae. Caulis 1—pluriflorus. Inflorescentia sympodialis, separata. Flores bracteae vel foliis simplicius partitis fulti. Sepala et petala saepissime quina sed saepe minora vel plura. Nectaria varie formata. Noces non circum marginatae, sed interdum carinatae, lateribus $\pm$ convexis, saepe nervosis.

Subsekt.: *Hecaton*.

[DC., Prodr., I, 30 § 1 (djelom), pravije Reich., Fl. Germ., 719 (1832) exkl. *R. glacialis* kao sekcija Sekt. = *Hypolepium* Prantl u NPilF., III 2, 65 (1891); — Sekt. *Ranunculus* DC., Syst., I, 237 (1818) p. p. — Sekt. *Vesicastrum* Gren. Godr., Fl. France, I, 26 (1848) uključivo *R. thora* = *Ranunculastrum* Celak., Prodr. Fl. Böhm., 413 (1874). — Sekt. *Leuco ranunculus* Boiss., Fl. Or., I, 24 (1867) sadržava samo *R. crenatus*; Freyn u Willk. Lange, Prodr. Fl. Hisp., III, 913 (1880) rašireno je. — *Hecaton* Schur, Enum. Transs., 12 (1866).]

Petala alba. Nectarium bursiforme, saepe lobulo tectum.

10. *Ranunculus crenatus* [W. K., Ic. descr. pl. rar. Hung., I, 9, t. 10 (1802); Reich., Ic. fl. Germ., III, 10, t. V, f. 4580. — *R. vaginatus* Sommer u Flora XVI (1833), 182 (vidi orig.)]. — Na travnatim, kamenitim i lomnim mjestima uz sniježna polja na škriljevitoj zemlji, u regiji klekovine i u alpama do 2000 m. Cvate u julu i augustu.

Bosna: Samo u Vranici pl. na Prokoškom jezeru (*Fr. Br.; B); na Krstacu (Čurčić, S. V.) ispod Ločika (R!).

Nalazi se ovdje u velikim komadima, kojim stabla imaju 3—4 cvijeta (= *R. vaginatus* Somm.).

11. *Ranunculus aconitifolius* [L., Spec. pl., 551 (1753); Reich., Ic. fl. Germ., III, t. VII, f. 4585. Ispor. Fritsch u Verh. zool.-bot. Ges. (1894), 121—129; (1899), 230; v. *typicus* Beck, Fl. Nied.-Öst., 417. — *Hecatonia aconitifolia* Schur, Enum. Transs., 13 (1866) p. p.]. — Na vrelima, kao što na vlažnim travnatim mjestima i u močvarnim livadama viših predalpskih i alpskih regija do 1700 m. Cvate od maja do jula.

Bosna: Na Gredovitom Vrh u Grmeč pl. (Boll.); kod Bugojna, Kupreša, na Šuljagi i na Malovanu (Pr.); na Kamešnici (Pr.), kod Vagnja, na Prologu, na Vještici gori, na Troglavu. Šatoru (Pr.); na Vlašiću (*S.), Mačku (Fr. Br.), oko Travnika (Br. po Wiesb.) Svi ovi navodi su dvojbeni. Sigurno je, da se nalazi na Vranici pl. kod Prološke staze na Matorcu do 1700 m, nadalje na Prološkom jezeru (B.); na Pogorjelici (Schwarz!). Navedeno je dalje kod Fojnice (Pr.), između Borovice i Vareša (*S.) i oko Vareša (Pr.); također u pogledu južne Bosne dvojbeno u dolini Željeznice (Pr.), kod Vučje luke (R. po M.), u Kleku (Fr.), u Zelenoj gori kod Previla (Pr.), kod Prijevara na Magliću (R. po M.). — **Hercegovina:** Na Preslici (V.), na Jastrebići u Bijeloj gori (*P.).

12. *Ranunculus platanifolius* [L., Mant. I, 79 (1767). — *R. aconitifolius* L. v. *platanifolius* DC., Syst., I, 241. — Reich., Icon. fl. Germ., III, t. VII, f. 4585 β. Ispor. Fritsch u Verh. zool.-bot. Ges. (1894), 121 ff.; (1899), 231. — *Hecatonia platanifolius* Schur u Verh. naturf. Ver. Brünn, XV 2, 29 (1877)]. — U predalpskim šumama, na šumskim okrajcima, između predalpskih travna, također u predalpskim livadama, rijetko u močvarnim livadama u predalpskoj regiji na škrljavcu i na vapnencu do 1600 m. — Cvate u junu i julu.

Bosna: Na Klekovači i Osječenici (F., B.); na Šiši kod Ključa (B.) i na Lisini kod Varcar-Vakufa (B.), na brdima: Čardak (Ja.), Vitorog (Sta.), Plaženica (Ha.-Fa.), Kamešnica (Pr.), Troglav, Jankovo brdo, Ilica (Ja.-Wa), Šator (Pr.). Oko Travnika (Br.), na Vlašiću (Fr. Br.) do 1600 m (B.) i na Mačku (Fr. Br.); u Vranici pl. na Grudi, Matorcu na škrljavcu i na Dubokom potoku kod Fojnice (Schwarz!), oko Vareša (Pr.). Na Ozrenu (F.), Trebeviću (M.; B.; Zoch kao *R. aconitifolius*), u Zelengori (Pr.), na Treskavici pl. (Blau kao *R. aconitifolius*), na Hranisavi-Bjelašnici, Romaniji-pl. (B.), kod Vučje luke blizu Sarajeva (B.); na Ravnoj pl. kod Pala (M. u litt.), na Magliću pl. (B.), Radovini i u Konjskom polju na Ljubičini (Schiller po Fritschu).

Pokazuje slijedeće forme:

1. *dissectus*. [*R. aconitifolius* γ *dissectus* Grab., Fl. Oberschles., 157 (1843)]. Folia profundius dissecta, media segmentis e basi cuneata elongatis, angustis plus minus inaequaliter serratis, suprema segmentis lanceolato-linearibus praedita. — **Bosna:** Na Ozrenu pl. (F.). Sabrao sam ovu biljku također u južnoj Tirolskoj na Monte Altissimo i vidio sam onu, koja se je pronašla na Krnu (C. Mitterdorfer) u Gorici.

Biljka, koja se nalazi u Sudetima i Krkonošama ima naprotiv lišće, koje je na donjoj strani sijedo-bijelo dlakavo.

2. *ciliatus*. Pedicelli sepalaque plus minus ciliato-pilosa. Folia copiosius pilosa. — **Bosna:** Na Trebeviću i na Klekovači (*B.). Ova forma pokazuje, da oznaka dlakavosti peteljka, koju oznaku Fritsch (n. n. mj. str. 123) kao najsigurniju tehničku oznaku za upoznanje *R. aconitifolius* drži, i može bit u svim dvojbena slučajevima kod komada herbara kao mjerodavnu naznačuje, ipak nije svagda pouzdana. K. Maly (u Magy. bot. lapok 1908, str. 211) našao je također komade *R. platanifolius* sa formom lišća *R. aconitifolius*, dočim druge oznake upućuju na onu *R. platanifolius*. Fritsch (u Mitt. naturw. Ver. Steierm., 1910, str. 326) ne vjeruje u prijelazne forme među *R. platanifolius* i *R. aconitifolius*, kako je Brunotte [u Revue gen. de bot. XIII (1901), str. 427] naveo.

Da se ustanovi mogla specifična vrijednost obiju vrsti *R. aconitifolius* i *R. platanifolius*, za to fali žalibože pokušaj kulture. Pošto se obe vrste nalaze kao na primjer na Vranici planini u Bosni, moguće je da među njima ima hibrida. Ja ih ali nisam mogu naći.

Subsekt.: *Thora*.

[Sect. *Thora* DC., Prodr., I, 30 (1824).]

Terrestres. Rhizoma repens radicibus fusiformibus carnosius seriatim obsitum. Folia 1—pauca, ± reniformia, antice incisa, basalia nulla. Petala lutea, calyce longiora. Nectaria bursiformia. Nuges subglobosae, nervosae.

13. *Ranunculus thora* [L., Spec. pl., 550 (1753) α]. — Po svjetlim predalpinskim šumama i ispod kršljaka ali također i po travnjacima, u pašnjacima i po alpinskim travnjacima, u višjim regijama također na kamenitim i kršnim mjestima; osobito na vapnencu u predalpinskoj regiji do u alpinsku regiju (do 1800 m). — Cvate od juna do jula.

Bosna: Na obranicima Papratnice kod Žepča (B.). Na Osječenici, Klekovači (F., B.), na Koviljači i između Petrovca i Kulen-Vakufa (F.), na brdima Vitoroga (Pr.), Stolovca (M.), Tisove kose (Lindb.), Plaženice (F.), Malovana (Pr.), Stožera (F.), Dinare (Ja.), Troglava (B.), Ilce (Ja.-Wa.), Jedovnika: Drvar, Ravni potok (Ja.), Sator (Ja.). Vel. Golja (St.), Cincara (F.; B.) i valjda na svim krečovitim brdima Dinarskih Alpa često i rašireno. — Na Vlašiću (*S.; B.) oko Travnika (Br. također u Schultz, Herb. norm. nov. ser., br. 2702!), Gučije gore (Franjić!); na Vratnici pl. na vapnencu Vitruše (B.). — U južnoj Bosni na brdima: Jahorina (F.), Bjelašnica (B.), Trebević (M. u litt.), Treskavica (Beck, Pl. Bosn. Herc. ser. II, br. 165), Vratlo (B.), Volujak (Pr.), Maglić (B.), Bregoc (Pr.). — **Hercegovina:** Na brdima: Ivan (Smétana po V.), Preslica, Lisin (V.), Golo brdo (M.), Prenj (Prodan), Vlah (Zawodny), Porim (V.), Paljike kod Rujišta (Baenitz, Exsicc., br. 135!); na Plasi (V.; B.), Čabulji: Medved (Prodan), Velež (F.), Crvani-pl. (Mu.). Na Zlataru kod Konjica (M.). U Bijeloj gori: u dolini Radušbrdo kod Vučijaka (*P.), na Vučjem zubu! (Studnička), Prasi!, Gnijolj gredi, Radkušoj jami (V.).

Slijedeće forme su opažene:

1. *typicus* [Beck, Fl. Südbosn. u ANN., VI, 338. *R. thora* L., l. c.; DC., Syst., I, 264; Reich., Ic. fl. Germ., III Taf. IX, fig. 4593; Schott, Nym., Kotschy, Anal. bot., 41 (1854); v. *carpaticus* Gris. Schenk, It. hung., 312 (1852) = *R. Tatrae* Borb. u ÖBZ, XXXVIII (1888), 144 i u Magy. bot. lap. I (1902), 318]. — 2. *scutatus* [Wahl., Fl. Carp., br. 551 (1814). — *R. scutatus* WK., Ic. descr. pl. rar. Hung., II, 205, t. 187 (1804); DC., Syst., I, 265; Schott, Nym., Kotschy, l. c., 40]. — Caulis sub folio plus minus ciliato-pilosus. Mnogo puta prijelazi u 1, ipak u području češće i vrlo puna. Stablo do 50 cm visoko, često 4-cvijetno; najdonji list do 14 cm širok, nad istim često još jedan do 6 cm široki sličan list. Sravni: Beck, Fl. Südbosn. u ANH, VI, 338; Janchen i Watzl u ÖBZ, LVIII (1908), 167 i 204.

Izrezak najdonjega lista na stablu je veoma različit. Nade se u manjih komada otkraćen kod većih komada bubrežast ili više ili manje srololik sa režanima, koji rastojažu. Ipak se nalaze također listovi, kojim se režani dohvaćaju i također do 2 cm široko jedan na drugoga polažu, te zatvaraju potpuno izrezak. Srčani režani su prema nastavku lista manje ili više dugo cijeli, rijetko također do nastavka nešto pilasti. Obično je najdonji list sjedeći, ipak se nade i peteljast = f. *petiolatus*. Folium caulinum inferum petiolo 5–10 mm longo instructum. **Bosna:** Na Vlašiću, na Vitruši u Vranici pl., na Treskavici (*B.).

Drugi list na stablu je veoma promjenljiv po formi i po veličini, koje se ravnaju po bujnosti bilike i po broju stapka cvijetova. Ovaj list je katkada malen, nerazdijeljen i lancetast, katkada na dalje više ili manje nazubljen ili urezan, ili također u veličini i formi sličan donjem listu na stablu. Na taj način nastaje veoma neobična forma = *diphyllus*. Folium caulinum alterum superum inferiori aequale, paulo modo minus.

14. *Ranunculus pthora* [Crantz, Stirp. Austr. fasc., II, 98 (1762); ed. II, 19; Reich., Fl. Germ. exc., 722 et Icon. fl. Germ., III, t. IX, fig. 4592 (*Phthora*). — *R. Thora* β L. Spec. pl., 550 (1753); Jacqu., Observ. bot., I, t. 13 i Fl. Austr. V., t. 442. — *R. hybridus* Biria, Hist. Renonc., 38 (1811); DC., Syst. veg., I, 266. — *R. Pseudo-Thora* Host., Fl. Austr., II, 108 (1831)]. — U grohotu krševa i na kamenitim mjestima alpinske regije krečovitih brda. Cvate u junu do augusta.

Bosna: Do sada samo na Šatoru, na podnožju stijena, istočno nad jezerom kod 1600 m (*Ha.).

Subsekt.: *Auricomus*.

[Subsekt. *Auricomus* Hay., Fl. Steierm., I, 390.]

Terrestres. Radices fibrosae. Folia infima cordato-reniformia integra vel varie partita. Petala lutea, calyce longiora; nectaria scutellata, marginata. Nuces saepius circum carinatae, pilosae.

15. *Ranunculus auricomus* [L., Spec. pl., 551 (1753); Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XII, fig. 4599, t. XIV; DC., Syst., I, 266. — *R. cassubicus* v. *auricomus* Fiori u Paol., Fl. d'Italia, I, 510 (1898). Ispor. Kerner u Fl. exs. austrohung., br. 1726. U pogledu forma isporodi Wallr., Sched., 290 (1822); Kittel, Botan. Taschenbuch, 2. izd.; Schur, Enum. Transs., 23 (1866); Hegi, Ill. Flora Mitt.-Deutschl., III, 567.; Asch. Graebn., Fl. nordostd. Flachl., 337]. — Po livadama, gajevima, ispod grmlja do alpinske regije. Cvate u maju do juna.

Bosna: Rijetko i samo u srednoj Bosni, oko Travnika (Br.), na Vlašiću (*S.) u alpskoj regiji sa *Ranunculus montanus* L. (Fr. Br.), između Hana Mravića i Foče (*S.). — **Hercegovina:** Kod Čemerna (Lerch u Herb. Boll. po M. u litt.).

Biljke Vlašića, koje sam vidio, spadaju u f. *reniformis* [Kittel, Taschenb. deutsch. Fl., 2. Aufl. 773 (1844), 3. Aufl., 857; Beck, Fl. Nied.-Öst., 418; Reich., n. n. mj., najgornja figura] i u f. *alpinus* [Schur, Enum., pl. Transs., 23 (1866); *monanthos* Fritsch u Abh. zool.-bot. Ges. (1894), 130].

Subsekt.: *Glossifolium*.

[Sekt. *Buthyranthes* a. *Flammula* Prantl u NPflF., III 2, 65 p. p.]

Paludosae. Radices tenues. Folia infima saepe integra. Flores parvuli. Nectaria lobulo tecta. Nuges saepe circum carinatae, laeves vel tuberculis obsitae.

16. *Ranunculus flammula* [L., Spec. pl., 548 (1753); DC., Syst. pl., I, 247; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. X, fig. 4595]. — Po vlažnim i poplavljenim, vrelovitim mjestima, u jarcima, barama do u predalpa (850 m). Cvate od juna sve do jeseni.

Bosna: Na Ilinčici kod Dônje Tuzle (B.); u Slanoj bari kod Bratunca blizu Srebrenice (J.). Kod Kupreša (F.), Travnika (Br. po M. u litt.), Livna (F.), Glamoča, Preodca (Pr.). U dolini Željeznice (Pr.), u Sarajevskom polju, kod Pala (M. u litt.), kod Podviteza (Pr.); u rogatičkom kotaru kod Rusanovića, Hana Lijošće, oko Vranograča (F.) u Zelenoj gori, kod Previle (Pr.). — **Hercegovina:** U Nevesinjskom polju (*Mu.).

Slijedeće su forme opažene:

typicus [Beck, Fl. Nied.-Öst., 416 (1890); *erectus* Neill. Fl., Wien, 462 (1846)]. — *angustifolius* [Wallr., Sched. crit., 289 (1822)]. — *pilifer* [Beck, l. c., 416]. — *serratus* [DC., Syst. nat., I, 247]. — *tenuifolius* [Wallr., l. c., 289; *gracilis* G. Mey., Chloris Hann., 23 (1836); *declinatus* Schlecht., Fl. Berol., I, 305 (1823); *radicans* Nolte kod Marssona, Fl. Neuvorpom., 15 (1869) non Willk., Führ., 664 (1863)]. — U pogledu forma *R. flammula* L. isporodi Hegi, Ill. Fl. Mitt. Deutsch., III, 555.

16. *Ranunculus ophioglossifolius* [Vill., Hist. pl. Dauph., III, 731. T. XLIX (1789); DC., Syst., I, 248; Reich., Ic. pl. Germ., III, t. XXI, fig. 4613; Vis., Fl. Dalm., III, 82. — *R. ophioglossoides* Willd., Spec. pl., II, 1320. — *R. Telonensis* Robert i *R. uliginosus* Tenore kod DC., l. c. 249]. Po vlažnim mjestima, u jarcima i u barama, osobito u području mediteranske flore. Cvate u maju i junu.

Bosna: U Ždralovačkom blatu (Bucalović po M.). — **Hercegovina:** Kod Vitine (F.); na dônjoj Neretvi (Botteri, 1852). Češće u Dalmaciji.

Uz tipičku formu opažene su: f. *laevis* [A. Chabert u Bull. soc. bot. France, XIX, p. LII. — *R. fontanus* Presl. Delic. Prag., 6 (1822); Frisch u Verh. zool.-bot. Ges. (1894), 131; Strobl, n. n. mjestu (1903), 439 = *R. ophioglossifolius* var. Rouy, Fouc., Fl. France, I, 84 (1893)]. — Plodovi su goli. — **Bosna:** Po vlažnim mjestima kod Vučje luke blizu Sarajeva, kod c. 1300 m (*Beck); ipak su komadi odviše nepotpuni a da bi bilo moguće iste sigurno ustanoviti.

Subsekt.: *Polycarpium*.

[Subsekt. *Scelerati* Hay., Fl. Steierm., I, 390.]

Paludosae, foliis partitis, radicibus fibrosis. Flores parvuli. Petala sepalis breviora. Torus fructifer elongatus. Nuges numerosae, parvulae, circum carinatae. Nectaria nuda.

18. *Ranunculus sceleratus* [L., Spec. pl., 551 (1753); DC., Syst. nat., I, 268; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XI, fig. 4598]. — Po vlažnim, pjeskovitim i zemljanim mjestima, na kraju lokva i na obali, također i u jarcima sve do predalpa. Cvate od maja do jeseni. Vrlo otrovno.

Bosna: Kod Banje Luke (*H.), Doboja (H.), oko Dônje Tuzle (M.). blizu Đukića kod Glogovca (Ha.—Fa.), na Stavnji između Kralupa i Vareša, također kod Pajtova-hana (Pr.). Oko Sarajeva (H.), kod Podviteza i Previlja (Pr.).

Sekt. 4.: *Euranunculus*.

[Sekt. *Ranunculus* DC., Syst., I, 232 p. p. — Sekt. *Euranunculus* Gren., Godr., Fl. Franc., I, 29 p. p.]

Nuges lenticulares, compressae, circum carina alaeformi in stylum (rostrum) transiente praeditae. Flores pedicellati rarius sessiles. Petala lutea vel aurea. Nectarium lobulo tectum.

Subsekt.: *Lingua*.

Palustres. Folia integra. Radices fibrosae.

19. *Ranunculus lingua* [L., Spec. pl., 549 (1753); Reich., Ic. fl. Germ., III, t. X, fig. 4595; DC., Syst. veg., I, 246]. — U barama i uz vode u ravnici i u brdima. Cvate u junu i julu.

Bosna: (*A. K. gdje?). Kod Orahova na Savi (R.), u Bokbari kod Dol. Svilaja (F.) — U Bari kod Bjeline (F.). — Na Uni između Brekovice i Bišća (F.); uz jezero Plive (fl., B.); u Ždralo-vačkom blatu (Bucalović po M.). — **Hercegovina:** Kod Mostara na Buni (*Str.); na Hutovom blatu (M.).

Slijedeće forme nalaze se: *typicus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 416; *glabratus* Wällr., Sched., 288 (1822)]. — *hirsutus* [Wallr., l. c.; *hirtus* Zapal., Fl. Marm. u Verh. physiogr. Com. Krakau, XXIV, 88. — *R. Schmidtii* Schur. u Verh. naturw. Ver. Brünn, XV 2, (1877), 34].

Subsekt.: *Ranunculastrum*.[Sekt.: *Ranunculastrum* DC., Prodr., I, 27. — *Ranunculotypus* Dum., Fl. Belg., 128.]

Terrestres. Radices tuberosae. Folia partita. Torus carpellorum elongatus.

20. *Ranunculus psilostachys* [Griseb., Spic. fl. Rum., I (1843), 304. — *R. nyssanus* Petrov., Addit. fl. Nyss., 21 (1885). — Ispor. Velen., Fl. Bulg., 7—8; Halácsy, 1. Beitr. zur Flora von Epirus u Denkschr. kais. Akad. Wiss., Wien, Math. naturw. Klasse, LXI (1894), 223; Fritsch u Verh. zool.-bot. Ges. (1894), 120 također Janka u ÖBZ (1870), 111]. — Po livadama, pustopoljima, također po njivama, kulturama brdskih regija. Cvate u aprilu i maju.

Bosna: Dosada samo u dolini Drine kod Višegrada (*M. 1908).

21. *Ranunculus illyricus* [L., Spec. pl., 552 (1753); Reich., Ic. fl. Germ., III, 10, t. VIII, fig. 4587]. — *R. Freynianus* Velen. u Sitzb. böhm. Ges. Wissensch. 1893, XXXVII 3 (1894) fide Fritsch u Verh. zool.-bot. Ges. (1899) 226. — Po pašnjacima, na pjeskovitim i kamenitim mjestima, na sunčanim obroncima, također u hrastovim šikarima na kreču do u gornje predalpe (1300 m). Cvate u maju, junu.

Bosna: Kod Bihaća (Boll.); oko Kupreša (*Fr. Br.), na Kamešnici (Pr.), na Dinari do 1300 m (Ja.-Wa.). između Livna i Sinja (Marchesetti); oko Travnika (Br.), na Vlašiću (Zawodny). — **Hercegovina:** Na Prenj pl. (B.), Čabulji (M. u litt.), oko Mostara, tako i na Podveležu (Str.), ovdje do 800 m (B.) na Stocu (Raap-Callier, Pl. Herc. exs., br. 51; M.); na Leotaru (B.) i na Glijivi kod Trebinja, tako i na Jastrebići u Bijeloj gori (*P.).

U krševima Hercegovine i Bosne raširena je f. *stenophyllus*. »Folia tripartita, segmenta laciniis 2—6 valde elongatis, linearibus, vix 2 mm latis instructis. Flores 2—3.5 cm lati. Noces ad 4 mm longae.« Može biti da spada ovamo v. *dalmaticus* Freyn kod Vandasa, Dalši prisp. Bosn. Herc. (1892), 10. sine descriptione, koja je nađena u Hercegovini kod Rakitna (V.).

Da se nalazi *Ranunculus pedatus* [W. K., Descr. icon. pl. rar. Hung., II, 112, t. 108 (1805)] na Veležu u Hercegovini (Beck, Veget. Verh. Illyr., 112) pogriješno je te se ovo osniva na pogriješki u pisanju mjesto *R. millefoliatus*.

22. *Ranunculus millefoliatus* [Vahl, Symb. bot., II, 63, tab. XXXVII (1791); Sibth. Sm., Fl. Graec., VI, t. 521; Vis., Fl. Dalm., III 1, 84]. — Po brdskim livadama, na sunčanim, suhim, travnatim obroncima, na vapnencu i tercijernom kamenju do u više predalpinske regije (1700 m). — Cvate u aprilu, maju, u višim mjestima također u junu.

Zamijenjuje:

- α *typicus* [Fiori u Fiori Paol., Fl. anal. d' Italia, I, 510 (1898). — *R. millefoliatus* Vahl, l. c.].

Bosna: Na Dinari do 1700 m (B.). Oko Blažuja, kod Hana Buloga (*Bl.), oko Sarajeva (H.; Beck, Exs. Bosn. Herc., ser. II, br. 166), na obroncima Trebevića (H., F.), između doline Miljacke i Mošćanice (M.! kao v. *garganicus*); u dolini Miljacke kod Kozije čuprije, kod vrela Ivanke (F.) i kod Starog grada (Bl.); u rogatičkom kotaru (F.); u guduri Dôca i na Rudinici blizu Vražalice kod Banje stijene (M.). — **Hercegovina:** Oko Konjica, kod Podorošća (M.), Jablanice (Pr.), kod Rujišta (Mihajlović po V.), na Porim pl. (Ružička), oko Mostara (Str.; Raap-Callier, Pl. Herc., br. 6); kod Nevesinja (Ja.), u dolnjoj dolini Neretve (Simonović po Fri.), oko Trebinja i Bileća (*P.).

- garganicus* [Fiori u Fiori Paol., Fl. anal. d'Italia, I, 510 (1898) = Sag. u ÖBZ., LXI (1911), 16. — *R. garganicus* Ten., Sem. hort. bot. Neap. (1830), 8 i 13; Fl. Nap., IV (1830), 78 i 344. Ispor.: Strobl u ÖBZ (1878), 111; Degen i Dörfler, Beitr., Fl. Alb. Mac. u Denkschr. kais. Ak. Wiss. Wien, math.-naturw. Klasse, LXIV (1897), 703; Fritsch u Verh. ZBG. (1899), 226; Degen u ÖBZ, XLVIII (1899), 261. — *R. Thomasii* Ten., Fl. Nap., t. 146].
- Bosna:** Na Dinari od 1000–1600 m (B.), Na Trebeviču do 920 m (*M.). — **Hercegovina:** Oko Mostara [*Raap-Callier., Pl. Herc. exs. (1895), br. 6. Vidio sam u eksikatana samo *R. millefoliatus* α] i na sjeveru ovoga grada (Sag.), kod Glavske (M.). — U **Dalmaciji** često.
- γ *Spreitzenhoferi* [Hal., Consp. fl. Graec., I (1901), 18. — *R. Spreitzenhoferi* Heldr. u Abh. ZBG. XXVII (1877), 719 (nom. solum) i u ÖBZ., XXVIII (1877), 50. — *R. millefoliatus* A. Kern., Fl. exs. austro-hung., br. 102! ne Vahl.]. Kljun ploda upravan (ne krivuljast ili kukast), nije mnogo kraći od ploda.
- Hercegovina:** Kod Žitomišća (*M.), Vojna (M. u litt. ; na Leotaru kod Trebinja (B.), Sabrao sam ovu biljku također na Kozijaku kod Splita u Dalmaciji.
- R. Canuti* [Coss. kod Bourg., Pl. Alp. mar. exs., br. 9 i Comp. fl. Atl., II (1883), 26, Burnat, Fl. Alp. mar., I (1892), 37] razlikuje se u tom, da ima manje plodove i kraće kljunove. — *R. garganicus* f. *R. Canuti* Coss. po Rouy Fouc., Fl. France, I (1893), 91 = f. *Canuti* Fiori l. c. (1898) čini se da sadržaje varijetete *Spreitzenhoferi* i *Canuti*. *R. millefoliatus* β *brevirostris* Boiss., Fl. Orient., I, 35 (1867) poznaje se po »rostrum carpelli brevissimum tantum curvatum«.
23. *Ranunculus flabellatus* [Desf., Fl. Atl., I, 438, t. 114 (1800); Sibth. Sm., Fl. Graec., VI, 16, t. 520; Rouy Fouc., Fl. France, I, 88; Freyn u Willk. Lange, Prodr. fl. Hisp., III, 923; Freyn u ÖBZ. XXVI (1876), 128 i u Abh. ZBG. XXVII (1877), 266. — *R. chaerophyllus* aut. an L., Spec. pl., 555 (1753)?; v. *flabellatus* DC., Syst., I, 255]. — Na istim mjestima kao prethodna vrst.
- U **novopazarskom sandžaku:** Kod Prijeopolja (P. Zahlbr. po Hayek u Magy. bot. lapok [1906], 277).
24. *Ranunculus chaerophyllus* L., Spec. pl., 555 (1753). Ispor. Freyn u ÖBZ. XXVI (1876), 126 i u Flora (1881), 181.
- Navedena je za ? iz Bosne kod Sarajeva (Herb. Stoj. Bijelić) od Formaneka [u ÖBZ. (1888) 420]. Može biti spojena sa *R. flabellatus* Desh.

Subsekt.: *Praticola*.

Perennes, terrestres. Rhizoma abscissum, obliquum vel repens; radices fibrosae vel carnosae, fusiformes. Folia partita. Nectarium lobulo tectum. Nucium latera laevia.

25. *Ranunculus montanus* [Willd., Spec. pl., II, 321 (1799); Beck, Fl. Nied.-Öst., 422. — *R. geraniifolius* Rouy Fouc., Fl. France, I, 92]. — Po livadama, alpskim travnjacima, na kamenitim mjestima regije kršljaka i alpske regije visokih brda, osobito na kreču; također silazeć u predalpske regije (do 650 m). Cvate u maju do jula, na višim mjestima također još u augustu.
- α *genuinus* [Willk., Führ. deutsch. Pflanz., 666 (1863) = Freyn u Willk. Lange, Prodr. fl. Hisp., III, 937; *typicus* Beck, n. n. mj., 422. — *R. montanus* Willd., n. n. mj.; Reich., Fl. Germ., 723 i Ic. fl. Germ., III, t. XVI, fig. 4604; Schott, Kotschy, Nym., Anal., 37. — *R. nivalis* Crantz, Stirp. austr., II, 92, t. 4, fig. 3 ne L. — *R. geraniifolius* f. *R. montanus* Rouy Fouc., n. n. mj., 93]. — Stablo 1–5-cvijetno. Najdonji listovi su dlanoliki 3-djelni do 5-djelni, koji potonji imaju oblik noge. Stranični odresci su urezani, narovašeno-nazubljeni sa okruglim okrajcima, koji su odresci prirasli manje ili više uz srednji odrezak, koji je do 1/3 tricjepan. Odresci listova na stablu duguljasti lancetasti, najviše cijeli. Orašice sa kratkim i kukastim vratom.

Bosna: Rašireno na planini: Osječnici, Klekovači (F. B.), Malovanu (Pr.). Kamešnici (Pr.), Dinari (B.), Šatoru (Pr.), Cincaru (Pr.), Vlašiću (*S., B.): Devečani vrelo, Opaljenik, Vlašić, Krunovo,

sve do Malina (prilično 700 m); na Mravinju (Fr. Br.); u Vranici (B.), tako na Matoreu (R., B.), Krstacu (Čurčić), Bijeloj gromili (Čurčić); na svim brdima južne Bosne, tako na Treskavici pl. (B., F.) i odavle dolje do Trnova kod 850 m (M.), na Bjelašnici (B.) i Hranisavi (Bl.), na Trebeviću (H., B.), oko Sarajeva (H.), kod Hana Bioska (B.), u guduri Lapišnice kod 650 m (M.); na Romaniji pl. (B.); na Magliću i dolje k Suhoj gori (B.), na Volujku (Adamović, Exs. br. 90, također B.), Bregoč (Pr.). — **Hercegovina:** Na Prenj pl. (B.); na Prenju, Ortišu i na ostalim vrhovima; na Visočici (B.), Plasi, Čvrnsnici, Čabulji (Prodan), na Podveležu kod Mostara (Str.), na zapadnom Veležu (B.).

Opazane su forme:

1. *major* [Koch, Syn. fl. Germ., 16 (1837) = *maximus* Hoppe Exsicc.: *lycoctonifolius* Hegetschw., Fl. Schweiz, 544 (1840); *subalpinus* DuRoi, Fl. Ob.-Öst., III (1883), 359; *baldensis* Huter u ÖBZ. (1903), 492]. Bujna, preko 30–50 cm visoka, najviše višecvjetna biljka sa cvijećem, koje je do 3.5 cm široko i sa više peteljka odapirajućim i sjedećim listovima stabla. — 2. *minor* [? v. *alpinus* DuRoi, l. c., 359; ? v. *tenellus* Gaud., Fl. Helv., III (1828), 540]. Kržljava, samo nekoliko centimetara visoka, jednocvatna forma. Stablo ima samo jedan list na stablu, koje je 3- do 5-djelno, ili je stablo bez lista. — Dlakavost je promijenljiva. Imade biljka, koje su gole [= *glabrescens* Huter u ÖBZ. (1903), 492] i kojima su dlake pritisnute, te ima i takvih, kojima je stablo u donjem kraju rutavo. Imade okrajaka na donjem listu stabla, koji su rombični i urezano-nazubljeni (= f. *dentatus*). Veličina cvijeta koleba između 2–3.5 cm širine.

β *tenuifolius* [DC., Syst., I, 276 (1818) i Prodr., I, 36; Vis., Fl. Dalm., III, 85 (1850); *fissus* Maly, Enum. Austr., 254 (1848); *gracilis* Gremler, Exk. Fl. Schweiz, Freyn u Willk. Lange, Prodr. fl. Hisp., III, 937 (1880); *carinthiacus* Beck, Fl. Nied.-Öst., 442; subsp. *carinthiacus* Hegi, Ill. Fl. Mitt.-Eur., III, 565. — *R. gracilis* Schleich; Cat. pl. Helv., ed. III, 24 (1815) samo ime; Reich., Fl. Germ., 723 i Ic. fl. Germ., III, 11, t. XVI, fig. 4603 (1838). — *R. tenuifolius* Schleich., Cat. pl. Helv., ed. IV, 28 (1821) samo ime. — *R. carinthiacus* Hoppe u Sturm, Deutschl. Fl., Heft 46 sa tablom (1826); Schott Kotschy, Nym., Anal., 35; sravni Fritsch u Verh. zool.-bot. Ges. (1899), 234. — ? *R. geraniifolius* Pourr., Chloris Narb. u Hist. et Mém. acad. Toul., sér. 1, III (1788), 326. Jedna sasma nerazbistrena biljka. Sravni Fritsch, n. n. mj., 234; f. *R. gracilis* Rouy Fouc., Fl. France, I, 93]. — Stablo 1- do 3-cvatno različito dlakasto ili skoro golo. Dnje lišće je 3-djelno, također i 5-djelno u potpunosti slučajno imade oblik noge. Srednji odrezak duboko dijeljen ili 3-razrezan; stranački odresci su od srednjega odreska po najviše odijeljeni, duboko urezani nazubljeni. Odresci listova stabla su skoro linearno zašiljeni, cijeli. Cvjetovi 1.5–3 cm široki. Biljka je mnogo puta kroz prelazne forme sa α spojena i nalazi se sa α. U području češće nego α.

Bosna: Na svim krečovitim brdima raširena i često; tako na Osječnici (B.), Klekovcu (F., B.); Vranu i Bjeloj glavici (R.), Stožeru (F.), Vitorogu (Sta.-Fa.), Dinari (B.); na Troglavu (B.), Jankovom brdu, Klačari vrhu, Jonskom vrhu, Sanči brdu (Ja.-Wa.), Šatoru (Ja.), Činčaru (F., B.). Na Vlašiću (B.) silazi do Ovčareva c. 800 m (Fr. Br.), kod Gučje Gore (Franjić), na Mačku (Fr. Br.), na Zecu i Inacu pl. (Schwarz!). — U južnoj Bosni na Hranisavi, Bjelašnici, Treskavici, Vratlu pl. (B.); na Trebeviću (Beck, Ex. Bosn. Herc., br. 116 kao) i u guduri Bistrice, na Romaniji i Magliću pl. (B.) silazi do Suhe gore (B.), na Volujku (Murb., B.), Bregoču (Pr.), na Ljubičnoj (B.). — **Hercegovina:** (*A. K. gdje?). Na Lisinu (V.), na Lelji pl. (B.), svuda na Prenj pl. do 2100 m (B.), na Prenj-Bjelašnici (B.), na Plasi (V., B.), Čvrnsnici (V.), Čabulji, Drinači (Pr.); kod Rujišta (Raap Callier, Exs. Herc. br. 291); na Veležu (Ja., Pr.). Na Gnjiloi gredi i u Bijeloj gori (V.).

Opazio sam slijedeće forme: 1. *major* [*R. carinthiacus* Hoppe po Freynu u Verh. ZBG. XXXVIII (1888), 593]. Planta major. Caulis — 40 cm altus, 2–3-florus. Folia caulina plura. — 2. *gracilis* [Schleich; *Thomasii* Gaud., Fl. Helv., III, 540]. Kržljav oblik najviših položaja. Stablo 1-cvatno, 3–5 cm visoko, samo sa jednim, često jako malim, razderanim stablenim listom. Cvijeće često manje, samo 1.5 cm široko. Obje forme nalaze se sa stablima, koja rutavo rastu (= f. *villosus*) i kojima su dlake pritisnute (f. *apresse-pilosus*) ili koja su stabla skoro gola (= *glabrat*). — Prijelazne forme k α opazio sam na Vlašiću, u Vranici pl. (Matorac, Luka), na Treskavici pl., na Trebeviću i u d. mj., tako i u austrijskim alpama (Donja Austrija, Tirolska, Koruška). — f. 3. *velebiticus* [Degen, Exsicc.] ima dnje lišće, koje ima više okrugle i rezane okrajke. Vidio sam tu biljku, koja je nađena u Vratlu pl. Čini se da je to forma, koja raste u hladu.

γ *Sartorianus* [*R. Sartorianus* Boiss. Heldr., Diagn. pl. nov., sér. 2, I, 8 (1853). — *R. Villarsii* DC. β *Sartorianus* Boiss., Fl. Orient., I, 41. — *R. oreophilus* M. B. v. *Sartorianus* Hal., Consp. fl. Graec., I, 21 (1901). — *R. concinnatus* Schott δ *Sartorianus* K. Maly u Glasniku XIX (1907), 13 i u WM. XI (1909) 534]. Stablo 1- do 3-cvatno. Dnje lišće dugo i tanko peteljkasto 3 do 4 puta dijeljeno sa uskim, lancetastim do linearnim, često produljenim,

siljkastim okrajcima, koji su rastegnuti, a koji se često međusobno pokrivaju. Srednji odrezak 1. reda 2—3 puta dijeljen, na dnu uzak i u obliku držala. Srednji okrajci 2. reda sa 3—7 okrajaka. Srednji okrajci 1. reda sa 6—17 često rogovito rastegnutim okrajcima. Okrajci listova stabla su linearni, katkada osobito na najdonjem listu stabla razdijeljeni. Drugačije kao *β tenuifolius*, za koju biljku ima prijelaznih forma, kako sam opazio na Dinari, na Troglavu i na Klekovači, ali također u Alpama kao n. pr. na bečkom Sniježniku (B.). na »Lawanter« i »Kuhwegalpe« kod Lienca (Th. Pichler!).

Bosna: U alpskom području krečovitih visokih brda, po alpskim tratinama u snježnim poljima rijetko. Cvate od juna do augusta. Na Dinari kod 1600—1700 m (*B.), i na Troglavu (B.); na Prologu (R.), na Kamešnici (Ha.), Klekovači kod 1900 m (B.). — **Hercegovina:** Po obroncima Velež pl. prema Nevesinjskom polju kod 1600—1800 m (*Mu. po Freynu), također na grbini Veleža (B. F., Bornmüll.); na Čvršnici pl. (Santarius, M.).

F. angustissima. R. Sartorianus f. angustissima Beck u Verh. zool.-bot. Ges. (1896), 234 ima lišće, koje je najfinije dijeljeno (skoro 4 puta dijeljeno). Skrajnji okrajci su vrlo usko linearni i rastegnuti.

Na *R. Sartorianus* odnosi se također navod *R. Sibthorpii* na Dinari, koji je nastao usljed pogriješke u pisanju u Ann. naturh. Hofm., X (1895), Notizen 101 i u Beck, Veget. Illyr., 388.

Ranunculus velatus [Halacsy, Fl. Epirus u Denkschr. Kais. Akad. Wiss. Wien, math.-naturw. Kl., XLI (1894) 225, t. I, fig. 1—2]. — var. *R. bosniacus* [K. Maly u Glasnik XVIII (1906), 445 i u WM. XI (1909), 527 = *R. concinnatus* *ε velatus* f. *bosniacus* K. Maly u Glasn. XIX (1907) 13 i u WM. XI (1909) 535]. — Caulis 1—3-florus, parce pilosus. Folia basalia inferiora subquinesecta, segmentis plurimum trisectis et integris, exteriora rotunda, c. 2.5—3.5 cm lata, trisecta, lacinis latis; segmenta lateralia pedato-bipartita. Laciniae trisectae, modo ad apicem dentatae, rarius lobatae. Vaginae fol. inter. glabrescentes. Folia glabra.

Bosna: Na Šator pl. (Bucalović).

Biljka mi je dvojbeni i spada po svoj prilici u formu *R. montanus* *β*.

26. **Ranunculus Hornschuchii** [Hoppe u Sturm, Deutschl. Fl., Heft 46 (1826); ispor. Beck, Fl. Nied.-Öst., 422. — *R. Villarsii* Koch, Syn. fl. Germ., 17 (1837); da li DC., Fl. franc., IV, 896?; Schott, Kotschy, Nym., Ann. d., 38. — *R. breyninus* A. Kern. u Sched. ad fl. exs. austro-hung., br. 99; Freyn u exsicc., Rouy Fouc., Fl. Franc., I, 94 ne Crantz. Ispor. Beck, Fl. Nied.-Öst., 422. — *R. Grenierianus* Jordan kod Schultz, Arch. I, 304. — *R. pseudo-Villarsii* Schur, Enum. pl. Transs., 19 (1866) fide Kerner *R. montanus* v. *breyninus* Burnat, Fl. Alp. marit., I, 28 (1892); v. *R. Villarsii* Kittel, Deutschl. Fl., 3. Aufl., 859. — *R. Villarsii β Hornschuchii* Posp., Fl. öst. Küstenl., II, 90 (1898). — *R. Gouani* Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XVI, fig. 4608 b ne Willd.]. — Po kamenitim, travnatim mjestima, po alpskim tratinama krčljaste i alpske regije krečovitih velepora. — Cvate od juna do augusta.

Bosna: (A. K. gdje?). Na Dinari na Gnjat (Ja.-Wa.). Na Vlašiću i od tuda prema Ovčarevu (*Fr. Br.; Brandis u Schultz, Herb. norm., nov. ser. br. 264 kao *R. breyninus*), na putu na Vlašić (B.). Na Treskavici i Maglić pl. (Pr.); na Goljoj Jahorini (M.). — **Hercegovina:** (*A. K. gdje?). Na Lisin-pl. blizu Ivana (M.). Na Babi pl. (Hawelka!). Po susjednim hrvatskim brdima i na Monte Maggiore u Istriji češće. Tamo se nalazi ova biljka također u svjetlim predalpskim šumama i na šumskim čistinama.

Ovdje sam opazio također jednu f. *microcarpus*. Noces c. 2 mm longae (in typo 2.5—3 mm longae). — **Istrija:** U šumskim čistinama Mte. Maggiore (B.).

27. **Ranunculus concinnatus** [Schott u Öst. bot. Wochenbl., VII (1857), 182. *rectius* K. Maly u Glasniku, XIX (1907), 12 i u WM., XI (1909), 533 ampl. excl. ♂ et ♀].

α croaticus [K. Maly, l. c., 12 et 533. — *R. Gouani* Schott, Kotschy, Nym., Anal., 39 (1854) non Willd. = *R. croaticus* Schott u Öst. bot. Wochenbl., VII (1857), 182]. — Caulis 25—71 cm altus, plurimum 2—3-florus, infra patentim supra appresse pilosus, rarius glabrescens (stolonifer? f. Schott). Folia pilosa, basalia longe petiolata, petiolis patentim villosis, magna, 3—5-partita;

lobis latis. Lobus medius tripartitus, partibus 2—3-dentatis, dentibus acutis; lobi laterales incisura bilobi, laciniis pluridentatis, infima (petiolo proxima) semiobovata. Folia caulina sessilia, 2—3, digitato-partita vel -secta, laciniis —9, late lanceolatis, serrato-dentatis, superum laciniis lanceolatis, parce dentatis vel integris, omnibus acuminatis. Vaginae, petioli et laminae $\pm$ pilosa. Flores 2—4, plurimum 3 cm lati. Petala e basi cuneata, obovalia, aurea. Capitula fructifera magna —1.5 cm longa et 1 cm lata. Nuces oblique ovales, 3.5—4 mm longae, rostro curvato, $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ longitudinem nucis aequante praeditae. Torus staminifer glaber vel pilosus (f. *Jahorinae* K. Maly), nucifer $\pm$ pilosus.

Differt a *R. Gouani* [Willd., Spec., II, 1322; DC., Syst., I, 277; Gren. Godr., Fl. Franc., I, 32; Rouy Fouc., Fl. Franc., I, 95. — *R. pyrenaes* Gouan Illustr., t. 17, fig. 1—2 ne L.] petiolis fol. basal. patentim pilosis, folio caulino infimo digitato-subpinnati-partito, laciniis 6—9 late lanceolatis dentatis (non 3—5) praedito, nucibus brevibus rostratis.

Po alpskim livadama visokih brda, rijetko, 1200—1800 m. — **Bosna:** Na Trebeviću kod Sarajeva (F. po M.), na Goljoj Jahorini kod 1600—1800 m (F., M.). — U **Dalmaciji** na Orlovici povrh Plavna kod Knina kod 1200 m, otkrio Franjo Maly. Može biti da se također nalazi u **Crnoj Gori**. (Kom. I. Baldacci.)

Ovamo spada f. *intermedius* K. Maly, n. n. mj. 12 et 534. Minor, 12—22 cm altus, foliis profundius partitis, lobis angustioribus. — **Bosna:** Na Jezeru u Raduši pl. kod 1860 m (R. po M.); na Goljoj Jahorini (M.).

β *typicus* [K. Maly, l. c. 13 i 534. — *R. concinnatus* Schott, l. c. — *R. oreophilus* α *typicus* Hal., Consp. fl. Graec., I (1900), 21. Ispor.: Hal., Beitr. zur Fl. Epirus u Denkschr. kais. Ak. Wiss. Wien, math.-nat. Klasse, LXI (1894), 226]. — Caulis —25 cm altus, 1—2-florus, $\pm$ pilosus. Folia basalia profunde pedato 3—5-partita, segmentis angustioribus, lobatis vel plurimum 2—3-sectis, laciniis angustioribus; segmentum medium fere ad basim liberum, trisectum vel tripartitum; laciniae internae segmentorum lateralium plurimum tripartitae vel trilobae. Folia caulina inferiora profunde partita, laciniis paucis 3—7 lanceolatis praedita. Flores 2—2.5 (1.7—3) cm lati. Corolla flava.

Crna Gora: Na Lovčenu (Fr. Maly, Th. Pichler). Nalazi se na brdima balkanskog poluotoka i Male Azije.

Calvitate (potius indumento minore), partitionibus laminae fol. magis angustis, dentibus acutiusculis, caule tenui, foliis caulinis (i. e. digitato 3—7-partitis laciniis lanceolatis), petalis luteis nec aureis a *R. Gouani* fide Schott [u ÖBZ. (1857) 183] differt. — A *R. montano* W. fide Halácsy [Fl. Epirus u Denkschr. kais. Ak. Wiss. Wien LXI, 226] differt: rhizomatis capite copiose fibroso-comoso, foliorum vaginis longe ciliatis, foliis basalibus profundius partitis et laciniis acutioribus praeditis, rostro nucium longiore. — Vidio sam egzemplare sa Lovčena, koji su bili veoma slični *R. montans*, budući su imali odreske najđonjeg lista na stablu, koji su odrasci široko lancetasti i ne nazubljeni. Nu rukavci lišća bili su gusto dlakavi.

28. *Ranunculus polyanthemus* [L., Spec. pl., 554 (1753); ampl.].

α *typicus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 421 (1890). — *R. polyanthemus* L., l. c.; DC., Syst., I, 279; Reich., Fl. Germ., 724 i l. c. fl. Germ., III, t. XVIII, fig. 4607; v. *tenuifolius* Wallr., Sched., 292 (1822); v. *angustisectus* Neill., Fl. Wien, 464 (1846). — *R. polyanthemoides* Schur, Enum. Transs., 20 (1866)]. — Folia basalia pedatosecta; lobus medius ad basim longe cuneatus saepe stipiti-formiter contractus, ad $\frac{2}{3}$ tripartitus; lobi laterales a medio separati, in basi breviter cuneati; laciniae ultimae elongatae, oblongo-lineares, acuminatae. Nuces rostro brevi, vix 1 mm longo, curvato, rarius hamato praeditae, 3—4 mm longae. Est forma foliis tenuisectis, laciniis angustis elongatis, fructibus brevirostribus, rostro vix curvato praeditis. — Po svijetlim šumama ispred šuma, po šumskim okrajcima, ispod grmlja, po šumskim livadama brdovite i humske zemlje do 1000 m. — Cvate u junu, julu.

Bosna: Kod Novog (F.), Turskog Dubovika (Fo.), na Grmeč pl. (B.), kod Petrovca (B.). Na Gradu kod Zvornika (J.). Kod Bugojna, Kupreša, Hrbline, Glamoča, Gubina (Pr.); na Troglavu i na Kamešnici (Pr.). Na Vlašiću do 5000 Fuß (*S.); na Vranici pl. (Schwarz!), oko Vareša (Pr.). U južnoj Bosni u dolini Koševu (F.) i kod Mrkovića blizu Sarajeva (Mu.), u dolini Miljacke blizu Kozije čuprije (B.), u dolini Željeznice (Pr.), na Klek pl. (F.); u Zelenoj gori, oko Suhe, Prijedora, kod Mješajića (Pr.). — **Hercegovina:** Na Lisinu (*V.). — **U novopazarskom sandžaku:** Kod Prijepolja (P. Zahlbr. po Hayeku).

Opažale su se slijedeće forme:

1. *pubescens* [Peterm., Fl. Lips., 414 (1838)]. Caulis et petioli appresse pilosi. — 2. *villosus*. Caulis et petioli patentim villosi. — 3. *elegans*. Folia fissa pluripartita. Segmentum medium saepe ter tripartitum. Laciniae saepius elongatae, angustae, lineares.

β *latifolius* [Wallr., Sched., 291 (1822); = Tausch, Fl. Boh. exs., br. 40; Čelak., Prodr. fl. Böhm., 417; *polyanthemoides* Beck, Fl. Nied.-Öst., 421; *latifissus* Simk. u Term. fiiz. IX (1885), 33]. — Folia basalia pedato-partita. Lobus medius in basi late cuneatus, plurimum $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ 3-partitus; lobi laterales medii basi adnati; laciniae ultimae breves, triangulares vel rotundato-acuti. Est forma foliis latisectis, laciniiis brevioribus et latioribus, fructibus ut in f. α. — Na istim mjestima kao forma α.

Bosna: Kako se čini malo opažena. Sabirao sam biljku u livadama Karnovca u Grmeč pl., kod Petrovca, blizu Starigrada kod Sarajeva (*B.).

Vidio sam iz područja samo biljke sa stablima i sa peteljka lišća, kojima su dlake položene.

γ *breyntinus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 422 et Fl. Südbosn. u Ann. natur. Hoim., VI (1891), 339. — *R. breyninus* Crantz, Stirp. Austr., Fasc. II, 91 i ed. II, 115, t. IV, f. 2. — *R. nemorosus* DC., Syst., I, 280; v. *latisectus* Čelak., l. c., 416. — *R. aureus* Reich., Fl. Germ., 724 p. p. — *R. Breynii* Gmel., Syst., II, 880. — *R. polyanthemus* v. *R. nemorosus* Schüb. Mart., Fl. Württ., 362 (1834); v. *latisectus* Neilr., Fl. Wien, 464 (1846) i Fl. Nied.-Öst., 689. — Isporedi Beck, Fl. Nied.-Öst., 422; Fritsch u Verh. ZBG. (1899), 233. — U pogledu forma sravnj: Rouy Cam., Fl. France, I, 96—99. — Folia basalia ut in β formata; lobus medius $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ modo (rarius ad $\frac{1}{2}$) partitus; laciniae ultimae breves, acutae vel rotundato-acutae. Petala pulchre aurea, nitentia. Fructus rostro 1.5 mm longo, conspicea curvato saepe in apice circinnato-involuto praediti, 3.5—5 mm longi. Est forma foliis latisectis, fructibus majoribus rostro hamato v. circinnato praeditis, nec species nec subspecies, formis intermediis prioribus conjuncta. Transit cultura in priorem. — Po predalpinskim livadama i alpinskim travnjacima predalpinske regije (1000—1800 m). — Cvate u junu, julu.

Bosna: Na Šatoru, Vel. Malovanu (Pr.), na Krug pl. (B.), Kamešnici (Pr.), Troglavu (Pr.). U srednjoj Bosni povrh Travnika (Br.), na Vlašiću (Fr. Br.), na Vranici pl. (Mu., B.), kod Prokoškog jezera i na Zec pl. (Schwarz!). U južnoj Bosni raširena. Na Hranicavi, Bjelašnici (B.), Treskavici (Mu., B.), na Trebeviću (M.), kod Vučije luke blizu Sarajeva (B.), na Goljoj Jahorini (F.), u Zelenoj gori (Pr.), Maglič pl. (B.), na primjer: Blato jezero (B.), između Vratnice i Suhe, na Javorku (Pr.). — **Hercegovina:** U dolini Govce na Lelja pl. (*B.), na Veležu (Mu.), istočnom Veležu (B.).

Opažavane su ove forme:

1. *multiflorus* [*R. nemorosus* α *multiflorus* DC., Syst., I, 280; *giganteus* Schur, Enum. Transs., 20. — *R. aureus* Reich., l. c. fl. Germ., III, t. XVIII, f. 4608. — *R. sylvaticus* Gren. Godr., Fl. Franc., I, 33 ne Thuill.]. Silna, do 50 cm visoka, mnogocvjetna predalpinska forma. — 2. *breyntinus* [*R. breyninus* Crantz, l. c. — *R. nemorosus* β *pauciflorus* DC., l. c., 280; v. *aureus* Freyn u Ver. zool.-bot. Ges. (1888). — *R. aureus* Schleich., Cat. pl. Helv., ed. III, 24 (1815). — *R. spretus* Jord. u Boreau, Fl. centr. France, ed. III, 17]. Niska forma velegore, koja ima malo cvijetova (1—3). — Između forme 1 i 2 nema nikakve granice u prirodi [Beck u ANH. VI (1891) 539].

Po dlakavosti naći će se f. *sublanuginosus* [*R. nemorosus* *sublanuginosus* Schur, Enum. Transs., 21 v. *pseudolanuginosus* Woerl. u DBM. (1885), 37]. Caulis et petioli patentim villosi, folia copiose pilosa subvelutina, juniora sericeo-villosa. — **Bosna:** Na Treskavici (B.). — **Hercegovina:** Na Veležu (B.) i jedna f. *orthotrichus* [*R. nemorosus* *orthotrichus* Tausch, Exs. Riesengeb.]. Indumentum appressum. Tako češće. — Ovu skoru glatku formu = *sudeticus* [*R. nemorosus* v. *sudeticus* Günther, Enum. Siles., 98 (1824)] nisam do sada vidio u području.

29. *Ranunculus acer* [L., Spec. pl., 554 (1753) kao *R. acris*; DC., Syst., I, 277; Reich., Fl. Germ., 724 (exkl. α) i Icon. fl. Germ., III, t. XVI, XVII, fig. 4606; Koch, Syn. fl. Germ., 17; ed. II, 18; Beck, Fl. Nied.-Öst., 420, — *R. napelli*-

folius Crantz, Stirp. austr., II, 90, ed. II, 114. — *R. Boreanus* Jord., Observ., VI, 19]. — Po osobito vlažnim livadama do u alpinske regije. — Cvate u junu do augusta.

Bosna: Između Dobrljina i Novoga (B.), oko Banje Luke (H.), kod Maglaja na Vrbasu (H.). U istočnoj Bosni kod Drinjače na Jadru (J.), na Kravici kod Nove Kasabe (J.). Kod Bugojna (Pr.), Kupreša (F.), Ravna (Br.), Glamoča (Pr.), Livna (F.), Preodca, na Hrblijini, oko Grkovaca (Pr.). U srednoj Bosni: Oko Travnika, Guče gore (*S.), Busovače (Br.), Vareša (Pr.). U južnoj Bosni nije rijetka (B.). U Sarajevskom polju, u dolini Zujevine, kod Tarčina (B.), oko Sarajeva (H.), Vučije luke, na Trebeviću (B.), u dolini Miljacke, kod Lukavice, Svrakina sela, Pala (M. u litt.), u Zelenoj gori (Pressl). Na Treskavici, prilično 1550 m (M. u litt.). — **Hercegovina:** (*A. K.) gdje? U Gackom polju (Riedel!).

Slijedeće su forme opažavane:

1. *typicus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 102]. Rašireno. — 2. *multifidus* [DC., Syst., I, 278; Reich., Icon., I, c., t. XVI bis, fig. 4606]. — 3. *latisectus* [Beck, l. c., 420]. **Bosna:** Kod Busovače (Br.). — 4. *alpinus* [Heuff., Enum. Banat., 45; *parvulus* Schur, Enum. Transs., 18 (1866); *pumilus* Rouy Fouc., Fl. France, I, 102. — *R. parvulus* Clairv. ne L.; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XVII, fig. 4606 desnoj]. **Bosna:** Na Vlašiću kod 1300–1624 m (*S.). Tobože također u **Hercegovini:** gdje (A. K.)?

Ranunculus acer $\times$ *lanuginosus*. Po Bolleru u Verh. ZBG. (1892) 251 između praroditelja na šumskim rubovima kod Lavalja. Meni je biljka nepoznata.

30. *Ranunculus Steveni* [Andrz. u Besser, Suppl. III ad Cat. pl. hort. Volh. (1814), 19 et Enum. pl. Volhyn., 22–23; Reich., Fl. Germ., 724 et Ic. fl. Germ., III, t. XVII, fig. 4605. — *R. tuberosus* Čel., Prodr. fl. Böhm., 415 ne Lapeyr. — *R. silvaticus* Thuill., Fl. env. Paris, ed. II, 276 (1799) p. p. — *R. acer* I, 103; β *Steveni* Gren. Godr., Fl. Franc., I, 32; — subsp. Rouy. Fouc., Fl. France; sravni: Freyn u Kern., Sched. ad fl. exs. austro-hung. br. 1720; Blocki u DBM. (1888), 86; Scharlok u Sitzungsber. Ges. Königsb., XXVII (1886), 15, t. II]. — Po livadama do u predalpinske regije. — Cvate u maju, junu.

Bosna: (*A. K. kao *R. silvaticus*) gdje? Oko Bihaća, ogromno u dolini Dobrnice (B.); blizu Bastaša kod Livna (F.). Oko Travnika (Br.), u dolini Grlonice (Fr. Br.). U južnoj Bosni: U Sarajevskom polju između Ilidže i Vrela Bosne (G. K.), nije rijetka oko Sarajeva (*B.), na Trebeviću (V.), u dolini Miljacke kod Starog grada (B.). Exs. br. 26 kao *R. serbicus*, Lukavice, na Ozrenu, na Romaniji, u predjumu Kasidola, kod Ruda na Limu (M. u litt.).

Opažan je varijetet *typicus* (Beck, l. c., 421) i to u formama:

1. *platyphyllus* [*R. malacophyllus* et *strigosus* Schur, Enum. pl. Transs., 16, 17 (1866). — *R. strigosus* v. *platyphyllus* Schur u Verh. nat. Ver. Brünn, XV 2 (1876), 44. — *R. Steveni* Andrz. var. *platyphyllus* (Schur) Simonk. kod Maly u Ungar. bot. Blätter, VII 212 (1908). — *R. acer* v. *pseudolanuginosus* Bolle u Sitz. bot. Ver. Brandenb., VII (1865), 17]. — **Bosna:** Oko Sarajeva, u dolini Miljacke i Mošćanice, na Trebeviću mnogobrojna (M., B.). — 2. *normalis* [*R. Frieseanus* Jord., Observ., VI, 17 = *R. nemorivagus* Jord. u Ann. de la soc. Linn. de Lyon (1860). — *R. acer* v. *latisectus* Holuby u ÖBZ. (1872), 80]. — Često.

31. *Ranunculus serbicus* Vis., Cat. sem. hort. Patav. Suppl. (1858); Plant. Serb. pempt. u Mem. Ist. Veneto IX (1860) 168; Estr. p. 6, 7, t. II; Velen., Fl. bulg., I, 10. — *R. Orphanidis* Boiss. Heldr., u Boiss., Fl. or. Suppl., 13 (1888). — *R. acris* v. *calabricus* Ten., Syll., 271 po Janku u ÖBZ. XXV (1875), 250.

Bosna: (A. K. gdje?) Na Trebeviću (*M. po Freynu), ali lišće je manje i lišće na stablu često trorezano. Biljka, koja se nalazi na Trebeviću, spada po M. u litt. k *R. Steveni* Andrz. — **Hercegovina:** (A. K. gdje?)

32. *Ranunculus lanuginosus* [L., Spec. pl., 554 (1753); DC., Syst., I, 281; Reich., Fl. Germ., 724 et Ic. fl. Germ., III, t. XIX, fig. 4609; Koch, Syn. fl. Germ., 17; ed. II, 19; Beck, Fl. Nied.-Öst., 420]. — Po vlažnim, hladovitim šumskim mjestima, ispod grmlja, u šumskim gudurama osobito u predalpama do 1600 m. — Cvate u maju do jula.

Bosna: Raširena i često. Oko Lipnika, na Behremaginici pl., kod Stratinske (Fo.), oko Banje Luke (H.), kod Vrbanje (Fo.), na Borji pl. (Fo.). U istočnoj Bosni na Majevici (B.), na Ilinčići kod Dönje Tuzle (B.), na Prosjeku kod Zvornika (J.), između Žepča i Golubinja (*S.). U zapadnoj Bosni: Oko Bihaća, između Hana Crljevice i Šijekovca (B.), kod Smoljana, Kopljenice (Fo.), na Šiši kod Ključa (B.), na Krivoj jelici južno od Podgorja (Ha.-Fa.), na brdima Stožera (B.), Suliagi (Pr., B.), Malovanu (Pr.), Krugu (B.), Kamešnici (Pr.), Jedoviku, Goljoj kosi (Ha.), Šatoru (Pr.), u Dinari (B.), tako na Troglavu (B.), Jankovom brdu (Ja.-W.), na Ilici (Ja.-W.), kod Preodca (Pr.). U srednoj Bosni: Kod Sitnice, Liskovice, Karaule blizu Jajca (Fo.), oko Travnika (*S.), Dôca (S.), na Mačku (Fr. Br.), između Putkovića i Tolovića (S.), na Osmači pl. kod Ljubačeva (Fo.),

između Mravika i Foče (S.), na Smolinu kod Žepča (B.), na Stogiću kod Vareša (Fo.), oko Bogoša i Pajtova hana (Pr.). U južnoj Bosni često na svim brdima (B.). Na Trebeviću (Jurenz, M.), oko Sarajeva (H.), tako oko Vučije luke, u dolini Miljacke i Mošćanice (M.), u Sarajevskom polju (n. pr. Vrelo Bosne), na Igmanu, Bukoviku, na Jahorini, Bjelašnici (M. u litt.) i u dr. mj., u dolini Željeznice do Trnova (Pr.), na Treskavici pl. (Mu.), kod Kalinovika, na Zelen gori (Pr.); na Maglič pl. kod Suhe gore, u dolini Blato-jezera do 1500 m, u Sutjesci (B.), na Volujku (Pr.), na Radovini do 1600 m (Schiller po Fri.), na Kmuru kod Foče (Fo.). — **Hercegovina:** (*A. K. gdje?). Na Ivan pl. (V.), kod Bradine (G. K.), Črepolja, pod Lisinom (Smetana po V.), na Podzimu u Visočici pl. kod 1400 m (B.), u Crvanj pl. (Mu.), na Veležu nad Jezerom (Ja.). Kod Posušja (F. po M. u litt.).

Opažene su:

1. *genuinus* [Posp., Fl. öst. Küstenl., II, 89 (1898)]. Folia inferiora 5-partita. Lobus medius longior quam latus, a lateralibus separatus. Dentes foliorum acuti vel acuminati. Često. — 2. *latilobus*. U prior sed lobus medius foliorum inferiorum tam latus quam longus, lateralia $\pm$ tegens. Dentes ut in priore. — 3. *obtusilobus*. Folia obtusiloba. Lobus medius ut in priore. Dentes foliorum inferiorum creniformes, obtuse-rotundati. **Bosna:** Po vlažnim livadama kod španjolskog groblja blizu Sarajeva (F.). Na Bjelašnici (Hranisava), na Bukoviku kod Sarajeva, a u guduri Prače i Dôca kod Banje stijene (M. u litt.). Naći će se također prijelazne forme do 2. — 4. *dissectus*. Folia profunde partita. Po Sendtneru na Vlašiću u **Bosni**. Da li ovamo spada v. *geraniifolius* DC., Syst., I, 281, ne mogu odlučiti. Meni se čini, da slika, koju daje Reich. [Ic. fl. Germ., III, t. XIX f. 4609 β], spada u *R. breynianus* Crantz.

33. *Ranunculus repens* [L., Spec. pl., 554 (1753); DC., Syst., I, 285; Reich., Fl. Germ., 725 et Ic. fl. Germ., III, t. XX, fig. 4610; Koch, Syn. fl. Germ., 18, ed. II, 19; Beck, Fl. Nied.-Öst., 417]. — Po vlažnim mjestima, po vlažnim livadama do u alpske regije. — Cvate u aprilu do jula.

Bosna: Raširena, ipak malo opažena. Kod Banje Luke (H.), blizu Ribića kod Bihaća (F.); Drinjače na Jadru (J.); oko Bugojna, Kupresa (Pr.), Podgorja kod 1100 m (Ha.-Fa.), Glamoča, Preodca (Pr.). Oko Travnika (Fr., Br.), između Travnika i Gučje gore (*S.), kod Fojnice (*S.), Žepča (R.), Vareša (Pr.). U južnoj Bosni često (B.), tako kod Tarčina (Pr.), Krupca (Landauer pismeno), u dolini Željeznice (Pr.), kod Kalinovika (Pr.), na Zelen gori (Pr.), kod Vlaholja (Pr.), oko Sarajeva (H.), kod Pala, Mokrog, na Igmanu, na Trebeviću (M. u litt.), kod Podviteza (Pr.), Previlja (Pr.), na Treskavici, oko 1550 m i još na vrhu Bjelašnice 2067 m; u Razdolini kod Dobruna (M. u litt.). — **Hercegovina:** Oko Mostara (Pl.), Simonović, kod Trebinja (*P.), Avtovca (Lerch u Herb. Boller).

Opažene su varijetete:

α *typicus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 417] često.

Ovamo spada također i. *glabratus* [DC., Syst., I, 285 kao varijetet; v. *glaber* Opiz u Lotos, (1854) 45. — *R. lucidus* Poir., Dict., VI, 113].

β *myrrhophyllus* [Wallr., Sched., 294 (1822). — *R. pinnatus* Kitt. Tasch. Fl. Deutschl., 3. Aufl., 860].

Bosna: U jarcima kod Sarajeva (*M.).

Po vrtu sadi se ovdje ondje također oblik sa punim cvjetovima i. *plenus* [degeneratus Schur Enum. pl. Transs., 21 (1866). Narod ga zove »Popadija«. Kultiviran (*M.).

34. *Ranunculus bulbosus* [L., Spec. pl., 554 (1753); DC., Syst., I, 295; Reich., Fl. Germ., 725 et Ic. fl. Germ., III, t. XX, fig. 4611; Koch, Syn. fl. Germ., 18; ed. II, 19; Beck, Fl. Nied.-Öst., 419; Rouy Fouc., Fl. France, I, 105]. — Po livadama, osobito brdskim livadama, zemljanim i pjeskovitim mjestima do u alpske regije. — Cvate u maju do jula.

Preinačuje se:

α *typicus*. Radices non incrassato-carnosae.

Uz normalne, više-manje odstojeće dlakave forme još su opažene forme 1. *valdepubens* [Hegi, Ill. Fl. Mitt.-Eur., III, 557. — *R. valdepubens* Jordan. Diagn., 82; var. *hirsutus* Sauter u ÖBZ. XLIX 367 (1899)]. Nije rijetka. — 2. *glaberrimus* [Huth u Helios XV (1898), 56; v. *Huthii* Asch. Graebn., Fl. nordöst. Flachl., 339 (1899)]. — **Bosna:** Kod Gučje gore (Franjić!); kod Fojnice (Schwarz!). Čini se, da nastaje forma poplavom. Zubovi lišća su tupo okrugli. Cvat je kasnije katkada dlakast.

Bosna: Na Sani i kod Novoga (B.), oko Banje Luke (H.), Bihaća (F. po M. u litt.), kod Dervente (Prodan), između Sijekovca i Bosanskog Broda (B.). Na Šuljagi (Pr.), Šator pl. (Pr.), Vještici gori (Pr.), na Prologu (F.), na Dinari do 1400 m (B.). Između Žepča i Golubinja (S.). U srednoj Bosni: U okolini Travnika (*S.), na Mačku (Fr. Br.), kod Gučje gore (Franjić!), kod Pirote (Fr. Br.), oko Fojnice (Mu.), na Trokošu, Matorcu, Luki, Inču (Schwarz!), između Kaknja i manastira Sutjeske (S.), kod Vareša (Pr.). U južnoj Bosni: U dolini Željeznice (Pr.), kod Ledića (Land. u litt.), kod Trnova (Pr.), Kalinovika (Pr.), oko Sarajeva (H., B.), na Trebeviću (Prodan),

Igmamu, na Romaniji kod Zečića sa punim cvijećem (M. u litt.), kod Tjentišta, Mješajaca (Pr.), Vardišta, Višegrada (M. u litt.). — **Hercegovina:** Na Preslici (V.), blizu Boraka kod Konjica (Bucalović po M. u litt.), kod Rujišta (Mihajlović po V.), na Plasi pl. (Prodan), na Štitar pl. kod Rakitna (Begović po V.), oko Mostara (Str.), oko Trebinja, kod Grančareva, u Bjeloj gori kod Dubovca, u dolini Raduš brda, kod Vučijaka (*P.). — **U novopazarskom sandžaku:** Kod Prijepolja (P. Zahlbr. po Hayeka).

β *meridionalis* [(Lever) Malinvaud u Bull. soc. bot. France, XXX (1883), p. CXCII. — *R. aleae* Willk. u Linnaea XXX (1859), 84; Freyn u Willk. Lange, Prodr. fl. Hisp., III, 931; Willk., Ill. pl. Hisp., I, 101, t. 63 B et 64. — *R. bulbosus* var. *aleae* Burn., Fl. Alp. mar., I, 33 (1892); subsp. Rouy Fouc., Fl. France, I, 106. — *R. Cengialti* Kern. Herb. po Sched. ad fl. exs. austro-hung., br. 1717]. Jedva se može smatrati kao varijeteta, jer se nalaze komadi također u srednoj i sjevernoj Evropi *R. bulbosus* sa debelastim, mesnatim postranim korijenjima, uzajedno rastuć sa biljkama, koje imaju čupavo korijenje. Nalaze se i komadi, koji imaju forme obijuh vrsti. Isporedi također Burnat, l. c. 33, 34; Camus, l. c., 106 bilješka. Nije pravo, da je kod *R. bulbosus* srednji odrezak najdonjeg lišća peteljkast, kako to Willkomm [III, l. c., 103] kaže. U Bosni nalaze se obe varijetete spojene na više mjesta, n. pr. oko Travnika i Guče gore, tako po obroncima Trebevića.

Bosna: Kod Guče gore (Franjić!); oko Sarajeva kod Koševa (*B.) u dolini Miljačke kod Kozije čuprije (F.!) i po obroncima Trebevića (M.), u guduri Prače, kod Višegrada (M. u litt.). — **Hercegovina:** U Bijelom polju (Callier-Raap, Exs. br. 297 po Halácsy). Na Čabulji (Bucalović po M. u litt.).

35. *Ranunculus velutinus* [Tenore u Ind. sem. hort. Nep., I, 1 (1825); [Pospich., Fl. öst. Küstenl., II, 89 = *R. eriophyllus* C. Koch (*R. palustris* Boiss. Flor. orient. I 49; Tommas. sec. Freyn u Flora 1880 p. 236) po opisu Pospichala (p. p.) i po nalazištu Cittanuova. Sravni Freyn u Öst. bot. Zeit. XXVI 158. M. u litt]. Sravni Freyn u Öst. bot. Zeit. (1875), 119 i XXVI (1876), 157—158; dalje Fl. Südistr. u Abh. der ZBG. XXVII (1877), 267]. — Po vlažnim mjestima u močvarnim livadama, valjda samo u području srednjozemne flore. — Cvate u maju, junu.

Bosna: Kod Dervente (Prodan). Nevjerojatno! — **Hercegovina:** Kod Trebinja (*P.), Bileće (Weissbach). — **U novopazarskom sandžaku:** Kod Prijepolja (*P. Zahlbr. po Hayeku).

36. *Ranunculus neapolitanus* [Ten. Adn. ad sem. cat. hort. Neap. (1825), 11; Append. V ad fl. Neap. prodr., 16 (1826). Boiss., Fl. or., I, 38; Posp., Fl. öst. Küstenl., II, 91. — *R. Tommasinii* Reich., Fl. Germ. Exsicc., br. 2479. — *R. velutinus* Koch, Syn. fl. Germ., ed. II, 434 ne Ten. — *R. bulbosus* var. *neapolitanus* Fiori u Fiori Paol., Fl. anal. d'Italia, I, 514. Isporedi: Freyn, Über *R. Tommasinii* u ÖBZ., XXV (1875), 113 i dalje i XXVI (1876), 156; Janka, isto tamo XXV, 249, Freyn Fl. Südistr. u Abh. ZBG. XXVII (1877) 267, isto u Flora XXXVIII (1880) p. 211—217]. — Po suhim, travnatim, mjestima, po sunčanim utrinama ali također po vlažnim livadama u području srednjozemne flore, do u brdske regije (800 m). — Cvate u aprilu do juna.

Hercegovina: U Bjelopolju (Callier), na Veležu (B.) ovdje do 800 m, oko Mostara (Pi.), na Podveležu, 1000 m (Baenitz po M. u litt.), blizu Huma kod Dubrovnika (M. u litt.), Trebinja (*P.), Bileća (Haw.). Čini se, da se ne razlikuje mnogo od *R. velutinus* Ten. Bolje je možebit ovu biljku označiti kao *R. velutinus* var. *neapolitanus* (Ten.).

Subsekt.: *Echinella*.

[Sect. *Echinella* DC., Prodr., I, 41; Sect. *Philonotis* Reich., Fl. Germ. 725; sect. *Brachybiastrum* Gren. Godr., Fl. franc., I, 36.]

Annuae, terrestres. Radices fibrosae. Nucium latera laevia, verrucosa vel tuberculosa, hinc inde cum carinis spinosa.

37. *Ranunculus arvensis* [L., Spec. pl., 555 (1753); DC., Syst., I, 297; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XXI, fig. 4614]. — Po zemljanim, pustim ugarnim i obrađivanim mjestima u njivama, vinogradima do u predalpe (800 m). — Cvate u aprilu do jula.

Bosna: Rasuta. Na Kravici kod Nove Kasabe (J.). Kod Krupe, Zalina, Zaspe, Dubovika (Fo.); oko Bihaća (Boll., B.), kod Ključa (B.). Oko Travnika, na Vlašiću (*S.) i na Tarabovcu (Fr. Br.). — Na Miliacki kod Sarajeva (Mu.), ispod Grdonja (M. u litt.), Vrelo Bosne (F. po M. u litt.), kod Trnova (Pr.). — **Hercegovina:** Oko Mostara (Pi.), Žitomislića (Simonović po Fri.), Domanića (M.), Stôca, Čapljine, Ljubuškog, u ljubuškom kotaru (F.), kod Trebinja (*P., Baenitz, Exsicc., br. 75!), na Podnožju Leotara i kod Agić mosta (B.), kod Bileća (*P.).

Pokazuje slijedeće varijetete:

α *spinosissimus*. Aculei nucium longissimi, omnes subaequilongi.

Hercegovina: Oko Mostara po usjevima Bijelog polja (Raap Callier, Pl. Herc., br. 7 kao *mediterraneus* ne Gris!). Sabrao sam ovu u oči padajuću varijetetu također u okolini Trsta kod Basovice i oko Pulja.

β *typicus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 420 (1890); *spinosus* Neilr., Fl. Nied.-Öst., 691 (1859); *aculeatus* Čelak., Prodr. fl. Böhm., 418 (1874). — *R. echinatus* Crantz, Stirp. austr. fasc. II, 95 (1763); ed. II, 118]. Aculei nucium marginales longiores quam ei in disco inserti. Ova varijeteta nalazi se u Bosni i Hercegovini češće.

γ *tuberculatus* [Kit. u Balb. Cat. hort. Taurin. 1813 p. 64 sec. Borbás; Koch, Deutschl. Fl., IV (1833), 188 i Syn. fl. Germ., 18; Sturm, Deutschl. Fl., sv. 82. — *R. tuberculatus* DC., Syst. nat., I, 297 (1818). — *R. segetalis* Kit. Flora (1821), I, 40 = *R. arvensis* v. *segetalis* Kitt. kod Reich., Fl. Germ., 725 i Icon. fl. Germ., III, 12 (1838)]. Nuces tuberculatae; aculei desunt.

Valjda se nalazi u području, nu nije bila istina opažena. — **Bosna:** Na Tarabovcu kod Travnika (Fr. Br.), biljka ovoga stanovišta spada možebiti ovamo.

38. *Ranunculus verrucosus* [Berchth. et Presl, Rostlin. i. Ranunc., 61 (1823) sa čehičkim opisom (iz okoline Prahe!); Reich., Fl. Germ., 726 i Icon. fl. Germ., III, t. XXII, fig. 4618].

Bosna: Između Borovice i Vareša na glinastom škrljavcu (*S.), ali navod je već od Sendtnera kao sumnjiv naveden.

39. *Ranunculus sardous* [Crantz, Stirp. austr. fasc. II (1763), 84; ed. II, 111; Beck, Fl. Nied.-Öst., 421. — *R. philonotis* Schur u Öst. bot. Zeit. (1868), 90 i mnogi pisci]. — Po pustim, ugarim i obrađenim mjestima, na oranicama i po vrtovima, također po livadama i po vlažnim mjestima do u predalpe. Cvate od aprila do jula.

Preinačuje se:

α *typicus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 421 = Hal., Consp. fl. Graec., I, 24; *laevis* Čelak., Prodr. Fl. Böhm., 418 (1874). — *R. sardous* Crantz, n. n. mj. — *R. philonotis* v. *laevis* Vis., Fl. Dalm., III, 86 (1850). — *R. pseudobulbosus* Schur u Verh. siebenbürg. Ver. (1853), 29; (1859), 84 i Enum. Transs., 22 (1866) tako u Öst. Bot. Zeit., X (1860) 250, XI 82 (1861), XVIII (1868) 153 i u Verh. naturw. Ver. Brünn XXV 2 (1876), 52].

Bosna: (*A. K. gdje?). Valjda opće raširena i često (B.). Kod Sasine (Fo.), u dolini Jedovice kod Prnjavora (B.). kod Banje Luke (Fo.), Pribinića (Fo.), Žabljaka (Fo.), Dervente (Prodan). Oko Maglaja (Fo.). Dônje Tuzle (M.). Kod Krupe (Fo.), u dolini Dobrnice kod Bihaća, oko Petrovca (B.), oko Jajca, u jezeru Plive (G. K.), kod Kupresa (F.), oko Livna (F.), Preodca (Pr.). Oko Travnika, Bučica, u dolini Sarajskog potoka i Grlonice, kod Orašja (Fr. Br.); kod Dônjeg Vakufa (Ha.-Fa.); na obroncima Vranice pl. (B.); kod stanice Lašve, kod Zenice (Ha.-Fa.), Visokog (Fo.), Tarčina (Pr.). Kod Vrela Bosne (G. K.), Ilidže (Fo.), oko Sarajeva (*B.), Lukavice (F.), na Trebeviću do 850 m (M.). U Guduri Prače, na Stôcu kod Višegrada i oko Višegrada (M.), u bjelinskom (R. po M. u litt.) i rogatičkom kotaru (F. po M. u litt.). — **Hercegovina:** (*A. K. gdje?). Oko Konjica (Fo.), Mostara (Jetter!, Bornmüller!), na Hutovom (F. po M. u litt.) i Mostarskom blatu (Sag. 1902, B. 1894), kod Bojišta u Nevesinjskom polju (Ja.), između Ljubuškog i Vitine kod Sovića (F.), na Čvrtnici kod Bara (Pi.), u Dabar polju kod Beljana (*V.), kod Šurmanca i u Sutorini (M.), kod Bileće (Boller po M. u litt.). — U **novopazarskom sandžaku:** Između Plevlja i Jabuke (*B.).

Opazane su slijedeće forme:

1. *subglaber* [Koch, Syn. fl. Germ., 18 (1837). — *R. intermedius* Poir., Dict., VI, 116 (1804). — *R. Philonotis* »specimina thracica disco acheniorum laevi et caule glabriusculo formam mediterraneum designant« tako piše Griseb., Spic. fl. Rum., I, 313 (1843). Iz toga je postao = β *mediterraneus* Gris. bei Heuff., Enum. Ban. u Verh. zool.-bot. Ges. VIII (1858), 46 »sa dônjim stablom i petelikom lišća kojemu dlake odstoje« = *R. mediterraneus* Gris. po Steff. u Öst. bot. Zeit. XIV (1864), 182 bez opisa. Ispor. Neilr., Aufz. Ung. Slav. (1866), 241 i Diagn. Ung., 4; Sim., Enum. fl.

Transs., 53. — *R. sardous* β *intermedius* Hal., Consp. fl. Graec., I, 24; δ *mediterraneus* Rouy Fouc., Fl. France, I, 108. — *R. pseudobulbosus* v. *glabrescens* i *limosus* Schur u Verh. naturw. Ver. Brünn XXV 2 (1876), 53. — *R. philonotis* v. *glabrescens* G. Mey., Chlor. Hann., 24 (1836); *glabriusculus* Peterm., Fl. Lips., 415 (1838). — Pospichal [Fl. Küstenl., II, 94] veli, da se *R. mediterraneus* Gris. gdje se pozivlje na Schur-ov Enum. 22, razlikuje od *R. Philonotis* šiljastim krojem okrajaka lišća, bojom biljke i glatkim cvjetištem. Heuffel (n. n. mj.) i Schur (u Öst. bot. Zeit. (1868), 153 i u Bruskim spisima navadaju da je cvjetišće dugo dlakovo. Inače imaju druge forme *R. sardous*-a glatka cvjetišta. Biljku koju sam vidio kao *R. mediterraneus* Gris. iz Erdelia bila je prava *R. sardous* sa glatkim (α) i bradavičastim (β) stranama ploda. — 2. *villosus* [*R. Philonotis* β *mediterraneus* Heuff. l. c.] In omnibus partibus imprimis in caule plus minus villosus. Tako nije rijetko u **Hercegovini**. — 3. *dissectus*. Folia ter tripartita, laciniis angustioribus. Ovdje ondje. — 4. *procumbens* Beck, Fl. Nied.-Öst., 421. — 5. *nanus* Planta pumila vel nana.

β *tuberculatus* [Čelak., Prodr. fl. Böhm., 418 (1874); v. *hirsutus* Beck, Fl. Nied.-Öst., 421; v. *philonotis* Beck, Fl. Südbosn. u ANH. VI (1891), 339. — *R. Philonotis* Retz, Observ., VI, 31 (1774) = Ehrh., Beitr., II, 145 (1788); DC., Syst. nat., I, 296. — *R. hirsutus* Curt., Fl. Lond., II, t. 40 (1821); Aiton, Hort. Kew., II, 268; Engl. bot., t. 1504; Reich., Icon fl. Germ., III, t. XXIII, fig. 4617]. Strane plodova su osobito prama kraju grbave. Mladi plodovi su još glatki, pošto postaju grbavi tek kad sazriju. U ostalom slaba varijeteta, koja je ponajviše jako dlakovita.

Bosna: Kod Banje Luke i Maglaja na Vrbasu (H.). Oko Zvornika (J.). Oko i u Travniku (*S.), između Fojnice i Kiseljaka, tako između Foče i Zelenike i između Tusin hana na Lepenici i Sarajeva (*S.). U Sarajevskom polju (M. u litt.). — **Hercegovina:** Oko Mostara (*P.). Po ušću Neretve (Botteri, 1852). Valjda se odnose navodi na u Bosni nalazeći se varijetet α .

Kržljav oblik je i. *parvulus* [Rouy Fouc., Fl. France, I, 108. — *R. parvulus* L., Mantissa, I, 79 (1767). — *R. philonotis* v. *parvulus* DC., Syst., I, 297].

40. *Ranunculus muricatus* [L., Spec. pl., 555 (1753); DC., Syst. nat., I, 298; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XXII, fig. 4615; Vis., Fl. Dalm., I, 86; Sibth. Sm., Fl. Graec., t. 522; Boiss., Fl. Orient., I, 56. — *R. graecus* Gris., Spic. fl. Rum., I, 314]. Po vlažnim mjestima, u jarcima samo u području sredozemske flore. Cvate u maju i junu.

Bosna: U dolini Spreče prama Turiji Sendtner [u Ausland (1848), 477] valida pogriješka u pisanju o čemu sumnja i A. K. — **Hercegovina:** Oko Mostara (Pichler 1899; Raap Callier, Exs. Herc., br. 303), kod Vitine u ljubuškom kotaru (F. po M. u litt.), oko Trebinja (*P.). U susjednoj **Dalmaciji**! nije rijetka, tako kod Sapljeta, u dolini Omble, kod Hercegnovog.

41. *Ranunculus chius* [DC., Syst. nat., I, 299 (1818); Boiss., Fl. Or., I, 54. — *R. incrassatus* Guss., Syn. fl. Sic., II, 50. — *R. Schraderianus* Fisch., Mey., Ind. hort. Petrop., IV (1837), 44; Vis., Fl. Dalm., III, 86]. Po travnatim mjestima, uz živice u području sredozemske flore. Cvate u maju.

Hercegovina: Kod Čapljine (*M.).

42. *Ranunculus parviflorus* [L., Spec. pl., ed. II, 780 (1762); DC., Syst. nat., I, 300; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XXII, fig. 4616; Boiss., Fl. Or., I, 54]. U usahlim lokvama. Cvate od marta do juna.

Bosna: (*A. K. sa ?). Kod Višegrada, Uvca (M.). — U susjednoj **Dalmaciji** kod Hercegnovog.

43. *Ranunculus nodiflorus* [L., Spec. pl., 549 (1753); DC., Syst. nat., I, 250; v. *occidentalis* Neilr., Diagn. Ung., 3]. Na zaplavljenim mjestima, u vodenim jarcima i u barama. Cvate u maju.

Tobož u **Bosni:** U Slanoj bari kod Bratunca blizu Srebrenice (*J. 1891).

Spada valjda k sljedećoj vrsti. Kako Neilreich veli (n. n. mj.) raste ova biljka u zapadnoj Evropi, što ali nije pravo, jer sam ju vidio i u srednjoj Franceskoj.

44. *Ranunculus lateriflorus* [DC., Syst. nat., I, 251 (1818); Boiss., Fl. Orient., I, 53. — *R. Nentvichii* Friv. u Flora (1836) 437. — *R. nodiflorus* β *orientalis* Neilr., Diagn. Ung., 3 (1867). — *R. nodiflorus* Waldst. Kit., Pl. rar. Hung., II, 192, t. 176; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XXI, fig. 4612]. — Na zaplavljenim mjestima, u močvarama i vodenim jarcima. — Cvate u maju.

Bosna: Kod Dervente (Prodan), Brčkog (*F., 1896, R. po M. u litt.).

18. *Thalictrum*.

[L., Spec. pl., 545 (1753) et Gen., ed. VI, 280 br. 697; DC., Syst., I, 168; Benth. Hook., Gen., I, 4; Prantl u NPflF., III 2, 66; Beck, Fl. Nied.-Öst., 423. — Vážne radnje: Massas, *Thalictr.* de France u Ann. sc. nat., sér. 2, IX, 351; Regel, Übersicht der Arten *Thalictr.* u Bull. soc. nat. Mosc. (1861), 14; Lecoyer, Monogr. *Thalictr.* u Bull. soc. bot. Belg., XXIV (1885), 78.] — »Vredovac«.

Sekt. 1.: *Tripterium*.

[DC., Syst., I, 169; Sekt. *Camptonotum* c. *Petaloidea* Prantl. u NPflF., III 2, 66.]

1. *Thalictrum aquilegifolium* [L., Spec. pl., 547 (1753); Reich., Fl. Germ., 729 et Ic. Fl. Germ., III, t. XXXVI, fig. 4635; Koch, Syn. fl. Germ., 3. ed. II, 3; Beck, Fl. Nied.-Öst., 423. — *Ruprechtia aquilegifolia* Opiz, Herbarbeit., I (1844), br. 38 i u Lotos IV (1854). 70. — *Tripterium aquilegifolium* Schur u Verh. naturw. Ver. Brünn, XV 2 (1877), 9]. — Pod grmljem, u šumskim okrajcima u šumama osobito u bjelogoricama ali također između trava i po livadama predgorja do u kržljaste regije (1750 m), na vapnencu i na pramenju. — Cvate u maju do jula.

Bosna: U istočnoj Bosni: Blizu Kozluka kod Zvornika, na Hršinom Brdu kod Nove Kasabe, u dolini Jadra (I.), na Igrisniku kod Srebrenice 1400—1518 m (Wettstein po Fri.). U zapadnoj Bosni: Često na brdima Osječenice, Klekovače, (F., B.), Šiše kod Ključa i Lisine kod Dönjeg Vakufa (B.); na Vitorogu (Ha.-Fa.), kod Koprivnice (F.), Bugojna (Ha.-Fa.), Kupresa (F.), na brdima Malovana (Fr.), Kruga (Pr.), Kamešnice (Pr.), Prologa (B.), Troglava (B.), Jankova brda, Illice (Ja.-W.), Šatora (Pr.), Krive jelike (Ha.-Fa.), u dolini Semešnice (Sta.) i na d. mj. U srednjoj Bosni: Kod Maglaja na Vrbasu (H.), Karaule kod Jajca, (Fo.), na Vlašiću do 1800 m (Br.!). na Vilenici (Fr. Br.), u dónjoj dolini Lašve kod Trebeuše (B.), svuda oko Fojnice (Mu.!) i u Vranici i Zec-pl., na Pogorelici (Schwarz!), na Trstenici kod Sutjeske (*S.), kod Vareša (Pr.), Pogara, Dubošćice (Fo.). U južnoj Bosni: Često na obroncima svih brda (B.), na Trebeviću (B.), Igmanu (B.), Starom gradu, (M. u litt.), Ozrenu (Bl.), Romaniji (B.), Kleku kod Foče (F.), Bielašnici (B, F.), Treskavici (B.), Domošu, Magliču, Volujku (B.), također u mnogim dolinama, tako oko Tarčina (Pr.), kod Vučije luke (Bl.!) i blizu Kovačića (Fo) kod Sarajeva; kod Privile i Podviteza (Pr.), na Ravni i Jahorini pl. (M. u litt.), u dolini Sutjeske (B.) i na d. mj.; onda na Itrovu prema Vikoću, na Radovinici kod Meštrovca, kod Meštrovca (Schiller i Fri.), na Muharnici (F. po M. u litt.). **Hercegovina:** Na Preslici (V.), Plasi (Pr.), Čvrstnici (Prodan), Čabulji (Prodan), Štitu i kod Rakitna (Begočić po V.), Rujišta (Pi.!), na Veležu (B., F.), kod Domanovića (Hensch po V.), na Bjelašnici pl. kod Gacka (Mu.), na vrhu Leotara (B.), na Babi pl. (Havelka!), u Bijeloj gori (Havelka!), na Glijivi kod Trebinja, kod Bileća, Dubovca, na Jastrebići (*P), kod Vojna u dolini Neretve (M. u litt.), u dolini Trebišnjice (Lerch u Herb. Boll. po M. u litt.), na Vučijem zubu (= Orijen) (Čurčić po M. u litt.).

Usprkos toga da se ova biljka često nalazi, nisu bile nikakve osobite forme opažene. Samo na Vitorogu kod 1400 m opazio je Ha.-Fa. formu sa tamnocrvenim lišćem, koja forma valjda spada k f. *atropurpurea* [DC., Prodr., I, 11. — *Th. atropurpureum* Jacqu., Hort. Vind., III, t. 61]. — Ovaj oblik našao je također M. u litt. na Vučijoj planini (Šarampov) kod Nemile. Nadalje našao je M. u litt. na Čabulji u Hercegovini ovaj varijetet *indivisum* [Vis., Flora Dalm., III 77 (1852)].

Sekt. II.: *Thalictrum*.

[DC., Syst., I, 172.]

2. *Thalictrum flavum* [L., Spec. pl., 546 (1753); DC., Syst., I, 182; Reich., Fl. Germ., 730 et Ic. fl. Germ., III, t. XLIV, fig. 4639; Beck, Fl. Nied. Öst., 424. — *Th. flavum* v. *latisectum* Neilr., Fl. Wien, 452 (1846)]. — Po vlažnim livadama uz vode. — Cvate u junu, julu.

Bosna: (A. K. gdje?); kod Banje Luke (H.). Po mojim bilješkama također na Jezeru Plive (B.). — **Hercegovina:** (A. K. gdje?).

3. *Thalictrum lucidum* [L., Spec. pl., 546 (1753) ispor. Fritsch u Verh. ZBG. (1894), 12]. — Po vlažnim livadama, u barama, ispod šikare, u poljima do u predalpe. — Cvate u junu, julu.

Bosna: Često u sjevernoj Bosni tako kod Vranograča (F.), kod Draksenića na Rakovici (B.), kod Banje Luke (Fo.), Windhorsta (B.), između stanica Ramića i Ivanjske (B.), u brdima između rijeka Vrbanje, Usore i Bosne (Fo.), kod Tešnja, Zabljaka, Matuzića, Žepča (Fo.), u šumi Šibovske Šume kod Prnjavora (B.), kod Kobaša (Prodon), Doboja (Ha.-Ja.). — U istočnoj Bosni: kod Zvornika, na Kravici i kod Nove Kasabe (I.). — U zapadnoj Bosni: često u humovitoj i brdo-

vitoj zemlji između Une i Sane (Fo.), kod Stratinske (Fo.), oko Glamoča, Gubina (Pr.). — U srednjoj Bosni: oko Travnika (Br.), Grabovika (Fr. Br.), Fojnice (Schwartz!), Visokoga (Fo.), na Dubošnici kod Vareša (Pr.). Često u južnoj Bosni (Fo.), kod Tarčina (Pr.), oko Ilidže (Fo.), u Sarajevskom polju rasprostranjeno kod Lukavca (M. u litt.), kod Hana Semizovca uz Bosnu (B.), u okolini Sarajeva (Fo., B.), na Igmanu (Veliko polje) (M. u litt.), u dolini Željeznice kod Trnova, Kalinovika, u Zelengori (Pr.), kod Pala na Vitez pl. (B.), u dolini Zujevine (B.), u dolini Sutjeske, kod Ustikoline (Pr.), Čajniča (B.). — **Hercegovina:** U jezeru Blidinja kod 1100 m (Pi.), kod Domanovića, Ljubinja, Neumkule, Bileća (Fo.).

Opažane su slijedeće varijetete:

- α *stenophyllum* [Hayek, Fl. Steierm., I, 383 (1908). — *Th. angustifolium* L., Spec. pl., 546 (1753) p. p.; α *angustissimum* (Crantz) Beck, Fl. Nied.-Öst., 423. — *Th. angustifolium* Jacqu., Enum. stirp. Vienn., 96 (1762) et Hort. Vindob., III, 25, t. 43 (1776); DC. Syst., I, 181; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XLI, fig. 4637. — *Th. angustissimum* Crantz, Stirp. Austr., II, 76 (1769) ed. II, 105. — *Th. Bauhinii* Crantz, l. c. — *Th. angustifolium* Jacqu., l. c. (1776) v. *stenophyllum* Wimm. Grab., Fl. Sil., II 1, 157 (1829); v. *variisectum* Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XLII, fig. 4637; v. *angustisectum* Neilr., 2. Nachtr. Fl. Nied.-Öst. u Abh. ZBG. (1869), 279, 280. — *Th. flavum* v. *angustissimum* Neilr., Fl. Wien, 453 (1846). — *Th. peucedanifolium* Griseb. Schenk, Iter. hung. u Wiegmann, Archiv (1852), 312. — *Th. Bauhinianum* v. *seselioides* Wallr., Sched., 264]. — Ovamo spada također *Th. lucidum* L., l. c.; DC., Syst., I, 181; Reich., l. c., t. XXXVIII, f. 4636 b, koja imade biti po Kochu, Syn. fl. Germ., 6 istovjetna sa *Th. medium* Jacqu., Hort. Vind., III, t. 96, čemu se Reichenb. p. [l. c. 15] protivi.
- β *laserpitiifolium* [Hayek, l. c., 383. — *Th. nigricans* Scop., Fl. Carn., ed. II, I, 391; Jacqu., Fl. Austr., V, 30, t. 421; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XLIII, fig. 4638. — *Th. angustifolium* α *dilatatum*, β *heterophyllum* Wimm. Grab., l. c.; γ *laserpitiifolium* Koch, Syn. fl. Germ., 6 (1837); v. *latisectum* Neilr., 2. Nachtr., l. c., 279; v. *fallax* Čelak., Prodr. fl. Böhm., 404 (1874); v. *variifolium* Reich., Ic. fl. Germ., III, 16, t. XLII, fig. 4637; v. *nigricans* (Scop.) Beck, l. c., 424. — *Th. laserpitiifolium* Willd., Enum., V, 40; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XXXIX, fig. 4636. — *Th. flavum* v. *variifolium* Neilr., Fl. Wien, 453 (1846).
- γ *glandulosum* [Hayek, l. c. — *Th. glandulosum* Lecoy. u Bull. soc. bot. Belg., XXIV (1885), 208. — *Th. nigricans* DC., Syst., I, 182 ne Jacqu. — *Th. angustifolium* L. v. *glandulosum* (Lecoy.) Beck, l. c., 424. — *Th. rugosum* Poir., Dict., V, 317 po DC.].

Bosna: Na Vitez pl. (*B.), blizu Halapa kod Sarajeva (B.). Na Igmanu (M. u litt.).

4. *Thalictrum galioides* [Nestler u Pers., Syn., II, 101 kao *galeoides*; DC., Syst., I, 180; Reich., Fl. Germ., 729 et Ic. fl. Germ., III, t. XXXVII, fig. 4636; Koch, Syn. fl. Germ., 5; ed. II, 6; Beck, Fl. Nied.-Öst., 324. — *Th. angustifolium* L., Spec. pl., 546 (1753) p. p. et Pollich, Gaudin (fide Koch); sec. Fritsch u Abh. ZBG. (1894), 104 i dalje (plene). Po diagnozi Linné-a »foliolis lanceolato-linearibus« sigurno ne. — *Th. Bauhinianum* v. *cnidioides* et *galioides* Wallr., Sched., 265. — *Th. simplex* v. *angustisectum* Neilr., Fl. Nied.-Öst., 672]. — Na kamenitim mjestima, po livadama, također u močvarnim livadama u ravni i u brdovitoj zemlji. — Cvate u julu.

Bosna: Kod Stratinske (*Fo.), Ivanjske (Conr.), Maslovara (B.); Ripča, Založja, Goričevca (Fo.).

5. *Thalictrum simplex* [L., Fl. Suec., ed. II, 191 (1755); DC., Syst., I, 183; Reich., Fl. Germ., 728 et Ic. fl. Germ., III, t. XXXII, fig. 4631; Koch, Syn. fl. Germ., 5; ed. II, 6; Beck, Fl. Nied.-Öst., 424]. — Po livadama, uz obale, na poplavljenim mjestima do u više predalpe (1500 m). — Cvate u junu, julu.

Bosna: Blizu Zaborka kod 400 m (*Schiller po Fri.) u jednoj formi sa vrlo širokim okrajcima lišća. — **Hercegovina:** U Nevesinjskom polju kod 850–950 m (Sag.); u svjetlim šumskim livadama Ledenika u Bjeloj gori oko 1300 m (*V.).

Opažana je također f. *alpicolum* [Sagorski u Mitt. thür. bot. Ver., Neue Folge, XVI (1902), 50. — *Th. alpicolum* Jord., Diagn., 43 (1864). — *Th. simplex* subsp. Rouy Fouc., Fl. France, I, 28]. — **Hercegovina:** Na Velež pl. kod 1500 m (*Sag.).

6. *Thalictrum foetidum* [L., Spec. pl., 545 (1753); DC., Syst., I, 176; Reich., Fl. Germ., 727 et Ic. fl. Germ., III, t. XXVI, fig. 4626; Koch, Syn. fl. Germ., 3; ed. II, 3; Hayek, Fl. Steierm., I, 378]. — Na krševima, kamenitim, šikarastim obroncima do u više predalpe. — Cvate u maju, junu.

Bosna: U sjeverozapadnoj Turskoj (Boué 1840). — **Hercegovina:** Na Preslici (M.), po kamenitim obroncima Kremenca povrh Grabovice (V.), na Vlahu? (Zawodny); kod Plane dole blizu Neuma-kule (*Fo.). U guduri Glogova kod Prenja. (Listići do 3 cm dugi i široki = f. *platyphyllum* Maly u litt.)

Opažana je također v. *glabrum* [Koch, Syn. fl. Germ., ed. II, 4 (1843)] razlikuje se od slijedeće vrsti time, što stabla nemaju nikakve brazde. — **Hercegovina:** Po pjeskovitoj obali Neretve kod Žitomislića kod 40 m [Sag. u Mitt thür, bot. Ver., Neue Folge, XVI (1892), str. 49–50]. Ova potpuno glatka biljka ima neobično veliko lišće, 2 cm dugo i 1 cm široko, ali se sudara sa tipusom.

7. *Thalictrum minus* [L., Spec. pl., 546 (1753); Beck, Fl. Nied.-Öst., 425]. — Po stijenama, u grohotu krševa, na kamenitim mjestima također u brdskim livadama i na šikarastim mjestima do u alpinske regije (1730 m), osobito na vapnencu. — Cvate u maju do augusta.

Bosna: (AK. gdje?) U sjevernoj Bosni po Fo. rasprostranjena; kod Banje Luke (M.). U istočnoj Bosni do sada samo uz Kravicu kod Nove Kasabe (J.). U zapadnoj Bosni na Čurak glavi južno sedla Drenova (Boll.). U zapadnoj Bosni kod Jajca (G. K.), na Goloj kosi, Klekovači (Ha.), Plaženici (Ha.-Fa.), Kamešnici, Hrbilini (Pr.), Troglavu (Pr.), Gnjatu (Ja.-W.), kod Resanovca, na Ilici (Ha.), Šator pl. (Pr.), povrh Radlovića kod Grahova (Ha.), niže Triunovice vrha na Marinom brdu (Ja.). U srednjoj Bosni po Fo. rasprostranjena; kod Čelina, Visokog, Zbilja, Stogića, Vareša (Fo.), kod Droškovca blizu Vareša (Pr.). U južnoj Bosni u dolini Željeznice, na Zelengori (Pr.), na Trebeviću (Fo.), na Vučevu kod Bastača na Drini (B.), u dolini Drine nad Višegradom (B.). — **Hercegovina:** Na Podveležu (Fo., B.), na Veležu od Nevesinja do zapadnog Veleža do 1500 m (B.); na Leotarju (B.) i Gljivi (V.) kod Trebinja, na Orjenu (V.).

Preinačuje se:

α *minus* [*Th. minus* L. et autorum].

Opažane su slijedeće forme:

1. *roridum* [Koch, Syn. fl. Germ., 4 (1837); Beck, l. c., 435; v. *pruinatum* Reich., Ic. fl. Germ., III, 14, t. XXVII, fig. 4627 α; v. *glaucum* Neill., Fl. Nied.-Öst., 670. — *Th. montanum* v. *roridum* Wallr., Sched., 255 (1822). — *Th. vulgare* α *glaucum* Neill., Fl. Wien, 451 (1846)]. — 2. *virens* [Koch, Syn. Fl. Germ., 4 (1837); Reich., Ic. fl. Germ., l. c., 14, t. XXVII, fig. 4627 β (1838–1839). — *Th. montanum* v. *virens* Wallr., l. c.]. — 3. *glandulosum* [Koch, Syn. Fl. Germ., 4 (1837); Reich., Ic., l. c., 14, t. XXVII, fig. 4627 γ. — *Th. montanum* γ *glandulosum* Wallr., l. c., 255. — *Th. pubescens* Schleich po DC., Fl. franc., ed. III, V, 633; DC., Syst., I, 176. — *Th. foetidum* Aut. ex parte].

Bosna: Na Gnjatu (*Ja.-W.). — **Hercegovina:** U grohotu krševa na Veležu povrh Sopilja oko 1700 m (*Mu.); na Plasi pl. (F.!, B.) po šumskim livadama na Muharnici (F.), na Čvršnici i Čabulji pl. (Prodan kao *Th. velebiticum* Degen u Magy. bot. Lapok, IX (1910) 100 nom. solum; vidio sam biljke Degenove, koje padaju u oči, jer su ove biljke providene sa gušće dlakovitim žljezdama.

β *majus* [Beck, Fl. Nied.-Öst., 425. — *Th. majus* Crantz, Stirp. Austr., II, 80; ed. II, 108; Jacqu., Fl. Austr., V, 420, t. 9 (?); Koch u Flora (1841), 428; DC., Syst., I, 179].

Bosna: Na Kurlaju u Kamešnici pl. (Pr.); na Borovoj glavi kod Livna oko 1200 m visoko (B.).

8. *Thalictrum flexuosum* [Bernh., Cat. hort. Erfurt. (1815); Beck, Fl. Nied.-Öst., 425. — *Th. minus* var. plur. autorum]. — Po livadama, na kamenitim, šikarastim mjestima, na škrljavcu, pješčanom kamenu, rjede na vapnencu, do u predalpe. — Cvate u junu do augusta.

Preinačuje se:

α *collinum* [Beck, l. c., 425. — *Thalictrum collinum* Wallr., Sched., 259; Koch, Syn. fl. Germ., 4; *Th. flexuosum* Reich., Fl. Germ., 728 et Ic. fl. Germ., III, t. XXVIII, fig. 4628].

Forma stipellifera = *Th. neglectum* Wallr. u Linnaea, XIV, 590 = *Th. jacquinianum* Koch u Flora (1841), 429 i Syn. fl. Germ., ed. II, 5. — *Forma sine stipellis* = *Th. saxatile* DC. fide Gaudin, Fl. Helv., III, 505 = *Th. minus* v. *saxatile* Gaud., l. c. — *Th. saxatile* Schleich. kod Reich., l. c., t. XXXIV, fig. 4632.

Bosna: (A. K. gdje?) Kod Maglaja na Vrbasu (H.), u dolini Rakovca kod Banje Luke (Conr.), oko Travnika (Fr.Br.), na Glogovoj pl. (F.), kod Jajca (B.), na Igmanu (F.!), Ozrenu, na Romaniji, kod Pala (M. u litt.). — **Hercegovina:** (A. K. gdje?) Na Humu (B.) i na Stocu kod Mostara (Baenitz, Exs., br. 126!), oko Mostara (Pi.), na Podveležu (B.), u Gackom polju (Riedel!).

Forma *puberulum* [Schur, Enum. pl. Transsylv., 8 (1866)]. — **Hercegovina:** Na Humu kod Mostara (B.).

Forma *saxatile* (Schleich.), koja se ima po Bartlingu [Beiträge (1825) 44] od *Th. minus*-a po tome razlikovati, da nema modrikasto stablo, nego s donje strane ima sivozelenkasto lišće, što je već DC. [uSyst., I, 178] istaknuo, stavlja se katkada k *Th. minus*, katkada k *Th. flexuosum*. Po Reichenb. [Ic. fl. Germ., III, 13] et Koch u Flora, XXIV, 427 spada *Th. saxatilis* k *Th. flexuosum*. Po opisu kod Schinz i Keller [Fl. Schweiz, 194 (1900)] je sigurno, da *Th. saxatile* = *Th. minus*. Po Hegi [III. Flora Mitt.-Europa, III, 592] ima biti ova biljka (*Th. saxatile*) dapače podvrst *Th. minus*-a. Pridružujem se izvadanju Reichenbachova oca i Kochu, da ova biljka spada u formu *Th. flexuosum*. Kuda pako spadaju u Bosni i Hercegovini pronađene biljke, o tom neću da se izjavim. U pogledu *Th. saxatile* navedeno je, da se je pronašlo u slijedećim mjestima: **Bosna:** Kod Jajca, na Igmanu, Trebeviću, Ozrenu, na Treskavici, kod Podviteza (*M.) kod Rusanovića (F. po M.). **Hercegovina:** Na Glogovoj pl. (*F.).

β *elatum* [Beck, l. c., 425. — *Th. elatum* Jacqu., Hort. bot. Vindob., III, 49, t. 95 (1776) et Herb.; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XXXV, fig. 4633; Koch, Syn. fl. Germ., 5; ed II, 5.].

Bosna: Kod Banje Luke (Conv.), Windhorsta (B.), Petrovca (B.), na Borovoj glavi kod Livna (*S.), na Vlašiću (B.). — U južnoj Bosni: u Sarajevskom polju (B.), oko Sarajeva kod Lukevice (F.), na Trebeviću (Prodan), kod Mrkovića (B.), u dolini Željeznice, kod Kobili-dola (Mu.), blizu Lokava kod Pazarića, na Igmanu (M. u litt.), kod Trnova (B.), Kalinovika (B.), Banje, Vlahovlja, Mješajaca, Belena (Pr.). — **Hercegovina:** Uz živice kod Bojišta do 950 m (Sag.), kod Umoljana do 1300 m (B.), na Stôcu kod Mostara (Raap-Callier, Exsicc. br. 2; Baenitz Exs. br. 163!, B.), kod Domanovića (Fo.), Žitomislića (Mu.).

9. *Thalictrum medium* [Murray, Syst. 513; Jacqu., Hort. Vind., III, t. 96; DC., Syst. I, 179; Reich., Ic. fl. Germ., III, t. XXXIII, fig. 4632; Conf. Koch, Syn. fl. Germ., ed. II, 5 sub *Th. elato*].

Bosna: Na grmovitim obroncima u dolini Rakovca kod Banje Luke (*Conrath).

Dvojim, i to tim više, što je biljci pridodano (*Th. Curidum* L. p. p.).

19. Adonis.

[L., Spec. pl., 547 (1753) et Germ., ed. VI, br. 281, br. 698; DC., Syst., I, 220; Endl., Gen., 846; Benth. Hook., Gen., I, 5; Prantl u NPfl. III 2, 66; Beck, Fl. Nied. Öst., 426. Vergl. Wallroth, Sched., 267 (1822); Huth, Revision in Samml. naturw. Vortr., III (1890), 61.] »Gorocviet«.

Sekt. 1.: Adonia.

[DC., Syst., I, 221.]

1. *Adonis autumnalis* [L., Spec. pl., ed. II, 771 (1762); DC., Syst., I, 221; Reich., Fl. Germ., 726 et Ic. fl. Germ., III, t. XXIV, fig. 4621; Iconogr. IV, t. 119, fig. 497, 498; Koch, Syn. fl. Germ., 9; ed. II, 11; Beck, Fl. Nied. Öst., 427. — *A. annua* β *atrorubens* L., Spec. pl., 547 (1753). — *A. aestivalis* β *autumnalis* Vis., Fl. Dalm., III, 81. — *A. atrorubens* Fritsch, Exk. fl. Öst., 226 (1897)]. — Po usjevima, ugarima u nižoj regiji. Cvate u maju, junu.

Bosna: Kod Bihaća (Boller). — **Hercegovina:** Kod Mostara (M.), Žitomislića (Mu.).

Forma *ignea* Murbeck u Lunds Univ. Årsskr., XXVII (1891), 175. — A typo difert petalis magis patentibus, angustioribus, minoribus, saepius igneo-purpureis, fruitibus brevius rostratis magisque patentibus, praecipue ad basim minus conspicue reticulato-rugosis. — Iz Hercegovine kod Žitomislića (Mu.) sastoji po Lindbergu [Iter austro-hung. in Öfers. of Finska Vetensk. soc. Förh., XLIII, br. 13 (1906), 33] iz *A. autumnalis* sa plodovima i iz *A. flammeus* Jacqu. sa cvijećem. One po Raap-Callier, Pl. Herc., br. 4 izdane biljke spadaju k *A. flammeus* Jacqu.

2. *Adonis aestivalis* [L., Spec. pl., ed. II, 771 (1762); DC., Syst., I, 223; Reich., Fl. Germ., 726 et Ic. fl. Germ., III, t. XXIV, fig. 4619 et Iconogr., IV, t. 117, fig. 490—494; Koch, Syn. fl. Germ., 10; ed. II, 11; Beck, Fl. Nied.-Öst., 426. — *A. annua* α *phoenicea* L., Spec. pl., 547 (1753). — *A. miniata* Jacqu., Fl. austr., IV, t. 354 (1776). — *A. maculata* Wallr., Sched., 270 (1822). — *A. ambigua* Gaud., Fl. Helv., III, 518. — *A. phoenicea* Fritsch, Exk. Flora Öst., 227 (1897)]. — U poljima i ugarima do u predalpe. — Cvate u maju do jula.

Bosna: Na Vlašiću (*S.), kod Travnika (Br.), Orašja (Fr. Br.), između Kaknja i manastira Sutjeske, između Bukovlja i Sutjeske (*S.). — **Hercegovina:** Blizu Vojna kod Mostara? (Ja. po Fri.), oko Mostara (*Str.).

U pogledu forma sravnj Wallroth, l. c., 270; Rouy, Cam., Fl. Franc., I, 52.

3. *Adonis flammeus* [Jacqu., Fl. Austr., IV, 29, t. 355 (1776); DC., Syst., I, 223; Reich., Fl. Germ., 726 et Iconogr., IV, t. 118, fig. 495—496; Ic. fl. Germ., III, t. XXIV, fig. 4620; Koch, Syn. fl. Germ., 10; ed. II, 11; Beck, Fl. Nied.-Öst., 426. — *R. aestivalis* γ *flammea* Vis., Fl. Dalm., III, 81]. — Po usjevima, ugarima, pustim mjestima, u nižim krajevima. — Cvate u junu, julu.

Hercegovina: Oko Mostara (Pi.), u Bjelom polju (Raap-Callier, Pl. Herc., br. 4 kao *A. autumnalis* v. *ignea* det. Halácsy), u Mostarskom polju (Ja. po Fri.), kod Žitomislića (Mu.), u šumi Dubravi (M.), kod Stôca, Ljubuškog, Gabele (F.), Trebinja, Bileće (*P.).

U pogledu forma sravnj Beck, l. c., 426; Rouy Cam., Fl. Franc., I, 53.

Sekt. 2.: *Consiligo*.

[DC., Syst., I, 224.]

4. *Adonis vernalis* [L., Spec. pl., 547 (1753); DC., Syst., I, 224; Reich., Fl. Germ., 726 et Ic. fl. Germ., III, t. XXIV, fig. 4622; Koch, Syn. fl. Germ., 10; ed. II, 11; Beck, Fl. Nied.-Öst., 426. — *A. Helleborus* Crantz, Stirp. Austr., II, 82; ed. II, 110. — *Adoniastrum vernale* Schur u Verh. naturf. Ver. Brünn, XV, 2 (1877), 27]. — U brdskim livadama, kamenitim, krševitim mjestima na sunčanim obroncima. — Cvate u aprilu, maju.

Bosna: Na obroncima i humcima kod Ostrožca u dolini Une (*Boll.). — **Hercegovina:** Po humcima kod Bileće (Boll., Herb. Sarajevense).

U pogledu forma sravnj Wallr., Sched., 277.

(Nastaviće se.)

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Flora Bosnae et Hercegovinae](#)

Jahr/Year: 1914

Band/Volume: [2_6](#)

Autor(en)/Author(s): Beck von Mannagetta, Ritter Günther

Artikel/Article: [Flora Bosne, Hercegovine i Novopazarskog SandÅ¾aka, 2\(6\). – Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 26\(1\) 451-475](#)